

Stichting

Pensioenfonds

Invista

Stichting Pensioenfonds Invista
Baanhoekweg 22A, 3313 LA Dordrecht
Postbus 492, 3300 AL Dordrecht
Telefoon: 078 - 6216 000

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel en Fabrieken
onder nummer 24369546

Verslag over het boekjaar

1-1-2008 t/m 31-12-2008

Inhoud

	Pagina
Bestuur en organisatie	5
Meerjarenoverzicht	7
Karakteristieken van het pensioenfonds	
Algemeen	9
Beleggingenparagraaf	23
Oordeel Verantwoordingsorgaan 2008	
Oordeel Verantwoordingsorgaan 2008	29
Reactie van het bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan 2008	30
Jaarrekening	
Balans per 31 december	32
Staat van baten en lasten	34
Kasstroomoverzicht	36
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	37
Toelichting op de balans per 31 december	39
Toelichting op de staat van baten en lasten	44
Overige gegevens	
Gebeurtenissen na balansdatum	49
Financiering	49
Resultaatbestemming	50
Uitvoering	50
Actuariële verklaring	51
Accountantsverklaring	52

Bestuur en organisatie

Bestuur per 31 december 2008

Namens werkgever:

Dhr. E.H.M. Dohmen

Dhr. J.M.B. Scheijen

Dhr. J. Voncannon

voorzitter

plaatsvervangend voorzitter

(plaatsvervangend lid Dhr. R. van de Plasse)

Namens deelnemers:

Dhr. Tj. J. War

Dhr. E. van Wingerden

Dhr. M. Wita

Dagelijks bestuur

Dhr. J.M.B. Scheijen

Dhr. M. Wita

Beleggingscommissie

Dhr. E.H.M. Dohmen

Dhr. J. Voncannon

Dhr. M. Wita

Verantwoordingsorgaan

Namens werkgever:

Dhr. A. Westhuis

secretaris

Namens deelnemers:

Dhr. J. van Geloof

voorzitter

Namens gepensioneerden:

Vacant

Organisatie

Administrateur en bestuursondersteuning	AZL N.V., Heerlen
Actuaris	Hewitt Associates B.V., Rotterdam
Vermogensbeheerder	ING Investment Management B.V., Den Haag
Accountant	Ernst & Young Accountants LLP, Rotterdam
Herverzekeraar	Nationale Nederlanden Levensverzekering Maatschappij N.V., Rotterdam

Meerjarenoverzicht

	2008	2007	2006	2005
Aantallen				
Deelnemers	412	407	419	542
Gewezen deelnemers	237	238	234	116
Pensioengerechtigden	9	6	6	3
Totaal aantal verzekerden	658	651	659	661
Financiële gegevens (in duizenden euro)				
Technische voorzieningen				
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	70.266	48.900	55.907	50.801
Overige technische voorzieningen	1.921	1.597	1.962	2.051
Reserves				
Herwaarderingsreserve	0	0	490	4.975
Reserve overrente	0	0	1.259	1.061
Indexatiereserve	646	884	660	0
Bestemmingsreserve SUT	185	0	0	0
Algemene reserve	-10.554	7.043	235	-454
	-9.723	7.927	2.644	5.582
Bijdragen	3.765	4.895	4.837	6.040
Pensioenuitkeringen	215	167	234	18
Toeslagverlening				
Indexatie deelnemers per 1 januari	1,80%	0,92%	0,00%	0,00%
Indexatie pensioengerechtigden en slapers	0,00%	1,00%	1,45%	0,00%

	2008	2007	2006	2005
Beleggingen				
Belegd vermogen voor risico pensioenfonds	61.751	59.492	62.471	59.308
Return o.b.v. total return	3,4%	-7,1%	-1,8%	19,2%
Dekkingsgraad FTK	86,5%	115,7%	n.v.t.	n.v.t.
Dekkingsgraad APP	n.v.t.	n.v.t.	104,6%	110,6% ^{*)}

^{*)} *Dekkingsgraad berekend op basis van rentetermijnstructuur ultimo 2005.*

Karakteristieken van het pensioenfonds

Algemeen

Inleiding

Stichting Pensioenfonds Invista, opgericht op 18 november 2004, is een ondernemingspensioenfonds verbonden aan INVISTA (Nederland) B.V. en de aan haar gelieerde ondernemingen.

Het pensioenfonds heeft de stichting als rechtsvorm en is statutair gevestigd te Dordrecht. Stichting Pensioenfonds Invista is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel.

Overeenkomstig artikel 10 van de statuten wordt hierbij verslag uitgebracht over boekjaar 2008. De in het verslag vermelde bedragen zijn op basis van duizenden euro opgenomen, tenzij anders is aangegeven.

Doelstelling

De doelstelling van Stichting Pensioenfonds Invista is het verzekeren van een ouderdomspensioen ten behoeve van de (gewezen) deelnemers. Dit ouderdomspensioen gaat in op de pensioendatum, op 65-jarige leeftijd, en is een aanvulling op de AOW-uitkering die vanaf 65 jaar door de overheid wordt uitbetaald. Daarnaast verzekerd Stichting Pensioenfonds Invista nabestaandenpensioenen welke in geval van overlijden van de (gewezen) deelnemer aan diens nagelaten betrekkingen (partner en/of kinderen) worden uitgekeerd. Bij arbeidsongeschiktheid van de deelnemer wordt de pensioenverzekering voortgezet. De financiering van de pensioenvoorziening vindt plaats door bijdragen van werkgever en werknemers. De afspraken met betrekking tot de financiering en de uitvoering van de pensioenregeling zijn op 4 juni 2008 (opnieuw) vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst tussen Stichting Pensioenfonds Invista en de onderneming.

Stichting Pensioenfonds Invista heeft een actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) opgesteld waarin gemotiveerd is omschreven welk beleid word gevoerd

om de doelstelling van het pensioenfonds te kunnen nakomen. In de ABTN (ook wel bedrijfsplan genoemd) wordt nader ingegaan op de organisatie van het pensioenfonds, de inhoud van de pensioenregeling, de financiële opzet (grondslagen en het beleidskader en sturingsmiddelen), hoofdlijnen van het interne beheersingssysteem en de opzet van de administratieve organisatie en interne controle alsmede hoofdlijnen van de uitvoeringsovereenkomst.

Statuten

De statuten van Stichting Pensioenfonds Invista zijn in het verslagjaar ongewijzigd gebleven.

Bestuur

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista bestaat uit zes leden. Drie leden worden benoemd door de werkgever en drie leden worden gekozen door de deelnemers. De bestuursleden worden als zodanig niet bezoldigd. Tijdens het verslagjaar is de samenstelling van het bestuur ongewijzigd gebleven.

Beleggingscommissie

Het bestuur heeft een beleggingscommissie ingesteld, welke het bestuur informeert en adviseert over het gevoerde beleggingsbeleid. De beleggingscommissie houdt toezicht op de goede uitvoering van het (uitbestede) vermogensbeheer en houdt de performance van de vermogensbeheerder nauwlettend in de gaten.

Auditcommissie

Het bestuur heeft een auditcommissie ingesteld. De auditcommissie heeft, ten aanzien van het vorige boekjaar, in 2008 een gewijzigde functie gekregen. De auditcommissie zal vanaf 1 januari 2009 jaarlijks een audit houden bij de uitvoeringsorganisatie AZL N.V. ter controle van de beheers- en controlemaatregelen, processen en procedures van AZL N.V.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft in 2008 een Verantwoordingsorgaan ingesteld, bestaande uit: één afgevaardigde namens de werkgever, één afgevaardigde namens de deelnemers en één afgevaardigde namens de gepensioneerden. De belangrijkste taken zijn het toetsen van het door het bestuur gevoerde beleid en het geven van gevraagde en ongevraagde adviezen. Een en ander is uitgewerkt in het Reglement Verantwoordingsorgaan.

Intern toezicht

In 2008 heeft het bestuur besloten een visitatiecommissie in te stellen. De visitatiecommissie zal bestaan uit drie onafhankelijke, externe personen die verder geen banden met het bestuur van het fonds hebben. Tot de bemensing van de visitatiecommissie zal het bestuur waarschijnlijk gedurende het volgende verslagjaar overgaan.

Compliance Officer

De compliance officer bewaakt dat het fonds voldoet aan de voor het fonds van toepassing zijnde actuele wet- en regelgeving op het gebied van compliance.

In de loop van het verslagjaar is mevrouw M. Brouner, hoofd juridische zaken AZL N.V., als compliance officer aangesteld.

Deelnemersraad

Gezien de omvang van het pensioenfonds zal er vooralsnog geen deelnemersraad worden ingesteld.

Uitvoeringsorganisaties

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan diverse uitvoeringsorganisaties. Deze werkzaamheden betreffen vermogensbeheer, financiële administratie, pensioenadministratie en bestuursondersteuning. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken. Monitoring van de uitbestede taken geschiedt op basis van de afgesloten SLA's.

De financiële administratie, pensioenadministratie, jaarverslaglegging en de bestuursondersteuning worden uitgevoerd door AZL N.V. te Heerlen. AZL N.V. verstrekt jaarlijks een SAS 70-rapportage. Het betreft een rapportage over de resultaten van een SAS 70-audit die

bij AZL N.V. heeft plaatsgevonden en die gericht is op de opzet en het bestaan van de beheers- en controlemaatregelen, processen en procedures van AZL N.V. Daarnaast wordt het bestuur van het fonds geadviseerd door Hewitt Associates B.V. te Rotterdam. De vermogensbeheerder is ING Investment Management te Den Haag. Ook ING Investment Management verstrekt SAS 70-rapportages.

Juridische ondersteuning

Stichting Pensioenfonds Invista wordt juridisch bijgestaan door mr. K. Guldemond, advocatenkantoor Guldemond Advocaten te Amsterdam.

Algemene ontwikkelingen

Een jaar met twee gezichten

Het verslagjaar is een jaar met twee gezichten, een jaar van grote tegenstellingen.

De eerste helft stond grotendeels in het teken van de nieuwe Pensioenwet (PW) en de vertaling van deze wet en uitvoeringsbesluiten in de diverse basisdocumenten van het pensioenfonds. Bij vele pensioenfondsen kon het eigen implementatieproces, met instemming van De Nederlandsche Bank (DNB), pas in het eerste kwartaal van het onderhavige verslagjaar worden afgerond, met als sluitstuk de aanpassing van de actuariële en bedrijfstechnische nota. Stichting Pensioenfonds Invista heeft in 2008 haar actuariële en bedrijfstechnische nota eveneens aangepast.

Het grootschalige wetgevingsproces kreeg daarna te maken met een nasleep van enkele resterende onderwerpen die nog om nadere regelgeving vroegen. Zo bleek het nodig dat een groot aantal technische onvolkomenheden in de PW moest worden gerepareerd. Dit werd gerealiseerd bij de zogenaamde Veegwet Pensioenwet. Daarnaast kwam de regelgeving met betrekking tot het toeslagenlabel en de consistentie-eis ten aanzien van de voorwaardelijkheid van de toeslagverlening tot een voltooiing.

In het verslagjaar werden verder aanpassingen van de UPO-modellen tot stand gebracht. De AFM heeft pensioenfondsen echter begin 2009 vrijstelling geboden voor het hanteren van het toeslagenlabel in 2009. Voorwaarde hierbij is wel dat pensioenfondsen de deelnemers door middel van een door de AFM opgestelde modelbrief

informereren over het toeslagbeleid, het herstelplan en de gevolgen van de financiële situatie voor de toeslagverlening voor de komende jaren. Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista heeft dan ook begin 2009 besloten om het toeslagenlabel in 2009 niet op te nemen in de communicatie uitingen van het pensioenfonds. Stichting Pensioenfonds Invista zal gebruik maken van de AFM modelbrief om de deelnemers uiterlijk in het tweede kwartaal 2009 te informeren over het toeslagbeleid, het herstelplan en de gevolgen van de financiële situatie van Stichting Pensioenfonds Invista voor de toeslagverlening voor de komende jaren. Ten slotte werd de Stichting Pensioenregister opgericht en de pensioen- en verzekeringssector geïnformeerd over de doelstellingen van het register, met inbegrip van een eerste heffing ter financiering van dit nieuwe instituut.

Kredietcrisis zet pensioensector op zijn kop

In schril contrast met de hiervoor genoemde pensioentechnische vervolmaking van het wettelijke kader werd in de tweede helft van het verslagjaar, maar met name in het laatste kwartaal, de gehele financiële wereld geconfronteerd met een ongekende kredietcrisis die, begonnen in de Verenigde Staten, zich als een inktvlek wereldwijd uitbreidde. Diverse Amerikaanse hypotheekbanken, zakenbanken en verzekeraars stortten als een kaartenhuis in en sleurden in hun val hun aandeelhouders mee. Eens te meer bleek de grote continentenoverschrijdende verwevenheid van deze wereld.

De turbulentie op de financiële markten heeft ook de positie van de pensioenfondsgeraakt. De kredietcrisis heeft de dekkingsgraden onder grote druk gezet. Tegelijk met de kredietcrisis speelde de neerwaartse ontwikkeling van de marktrente. Door een sterke daling van deze rente moest de voorziening pensioenverplichtingen hoger worden gewaardeerd, hetgeen vervolgens leidde tot een verdere daling van de dekkingsgraden. Vele pensioenfonds, met al een reservetekort, raakten daardoor verder achterop en kwamen in een situatie van onderdekking terecht. In het hoofdstuk 'Beleggingen, algemene ontwikkelingen' wordt op het voorgaande nader ingegaan.

Het nieuwe Financieel Toetsingskader uit de PW is in het verslagjaar direct zwaar op de proef gesteld. In eerste instantie klonk er nog een gematigde reactie van DNB dat de wetgeving voldoende ruimte bood om adequaat te reageren op de onzekere tijden. De toezichthouder gaf in

een circulaire van 13 oktober 2008 aan dat het verstandig was in geval van een daadwerkelijk reserve- of dekkingstekort en dus vanwege de noodzaak van het opstellen van een lange- of kortetermijnherstelplan geen overhaaste beslissingen te nemen. Uitdrukkelijk wees DNB erop dat pensioenfonds wettelijk niet verplicht waren hun beleggingsbeleid aan te passen. De toezichthouder achtte het voorts te vroeg om algemeen geldende uitspraken te doen over de invloed van de kredietcrisis op de indexatie en premiestelling door pensioenfonds. Daarvoor was de marktsituatie te onzeker.

Ruim een maand later moest DNB, als gevolg van een snel verdergaande verslechtering van de dekkingsgraden van pensioenfonds, in een brief van 18 november 2008 besluiten om meer tijd te geven voor het opstellen van herstelplannen. De indieningstermijn werd uitgesteld tot 1 april 2009. De toezichthouder was van oordeel dat de volatiliteit op de financiële markten en de gebrekkige liquiditeit in meerdere relevante deelmarkten een goede inschatting van te nemen maatregelen moeilijk maakten. Wel moesten de pensioenfonds doorgaan met de voorbereiding van noodzakelijke maatregelen, waarbij men moest uitgaan van realistische aannames. Ook Stichting Pensioenfonds Invista verkeerde eind 2008 in een situatie van onderdekking. De dekkingsgraad van het pensioenfonds is door de gevolgen van de kredietcrisis ultimo 2008 onder de 100% gekomen, te weten 87% ultimo december 2008. Als gevolg hiervan heeft het bestuur in de bestuursvergadering van 21 november 2008 besloten om, conform artikel 72 onder a Pensioenwet, tot opschorting van alle inkomende en uitgaande waardeoverdrachten over te gaan. Daarnaast heeft Stichting Pensioenfonds Invista een voorlopig kortetermijnherstelplan (conform artikel 140 Pensioenwet) opgesteld op basis van de door Hewitt opgestelde continuïteitsanalyse. Stichting Pensioenfonds Invista heeft dit voorlopig kortetermijnherstelplan alsmede de continuïteitsanalyse op 30 maart 2009 bij DNB ingediend.

De Autoriteit Financiële Markten volgde op zijn toezichtterrein DNB door aan te kondigen dat de gedragstoezichthouder in 2009 niet zal controleren of het toeslagenlabel in alle communicatie-uitingen van het pensioenfonds is opgenomen.

Ten slotte kwam DNB in een brief van 18 december 2008 met nadere instructies over de wijze waarop de herstelplannen moeten worden aangeleverd. De besturen

moeten de financiële positie van hun fondsen actief monitoren en deze binnen enkele werkdagen na afloop van iedere maand melden aan DNB. Stichting Pensioenfonds Invista rapporteert de maandelijkse stand van de dekingsgraad aan DNB door middel van het elektronische programma e-Line. Illustratief voor de onrust aan het einde van het verslagjaar was een snel opkomende discussie over de werkbaarheid van de rentetermijnstructuur voor de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen, die door DNB weer de kop ingedrukt werd.

In de volgende paragraaf zal nader worden ingegaan op de specifieke financiële situatie van Stichting Pensioenfonds Invista. Voor zover mogelijk zal in dit boekjaar worden ingegaan op de maatregelen die het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista in het kader van het herstel heeft genomen.

Algemene Pensioeninstelling

Nederland wordt binnen de Europese Unie wel eens getypeerd als 'gidsland op pensioenterrein' vanwege de decennialange kennis en ervaring op het gebied van de organisatie en uitvoering van kapitaalgedekte pensioenvoorzieningen. Deze kennis en ervaringen zouden binnen een Europese, interne markt van pensioenuitvoeringsorganisaties veel beter moeten worden benut en ten dienste gesteld aan buitenlandse pensioenregelingen. Om dit te bereiken is door het kabinet-Balkenende de algemene pensioeninstelling geïntroduceerd. In het verslagjaar is een onderdeel van deze instelling daaruit gelicht en met voorrang behandeld. Minister Donner van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft een wetsvoorstel gereed, waarbij een (Nederlands) pensioenuitvoeringsvehikel wordt opgetuigd, waarmee buitenlandse defined contribution regelingen kunnen worden uitgevoerd. In het volgende verslagjaar moet deze uitvoeringsvorm zijn wettelijke beslag krijgen.

De tot nu toe ontwikkelde algemene pensioeninstelling blijkt de mogelijkheid te bieden om deze instelling louter voor 'binnenlands' gebruik aan te wenden. Bijvoorbeeld door kleine ondernemingspensioenfondsen.

Als reactie daarop heeft de Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen (Opf) in het onderhavige verslagjaar aandacht gevraagd voor een in zijn ogen meer urgente kwestie, de mogelijkheid voor ondernemings-

pensioenfondsen om hun zelfstandigheid te bewaren door het wettelijk toestaan van samenwerking tussen deze fondsen onderling. Door samenwerking kunnen met name kleinere ondernemingspensioenfondsen een bepaalde schaalvergroting en daarmee efficiëntie bereiken, zonder genoodzaakt te worden tot overschakeling naar andere uitvoeringsvormen zoals via verzekeraars.

Principes voor goed pensioenfondsbestuur en medezeggenschap gepensioneerden worden geëvalueerd

Voor het einde van het verslagjaar heeft een onafhankelijk onderzoeksbureau grotendeels de gegevensverzameling kunnen afronden, op basis waarvan een evaluatie zal plaatsvinden van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur en het medezeggenschapsconvenant. Ondertussen is gebleken dat de medezeggenschap van gepensioneerden binnen de organisatie van pensioenfondsen, een onderwerp dat reeds enkele decennia aandacht opeist, nog lang niet in rustiger vaarwater gekomen. Vanuit de Tweede Kamer is in het verslagjaar door de leden Blok (VVD) en Koser Kaya (D66) het initiatief genomen om de positie van de gepensioneerden verder te verbeteren. Door sociale partners is echter verzocht om dit wetsvoorstel bij de hiervoor genoemde evaluatie te betrekken. Naar het zich thans laat aanzien zullen de evaluaties en wellicht daaruit voortvloeiende beleidsvoorstellen in het voorjaar van het volgende verslagjaar aan de orde worden gesteld. Stichting Pensioenfonds Invista heeft in het kader van de medezeggenschap gepensioneerden momenteel geen gepensioneerd lid in het bestuur. Binnen het in 2008 ingesteld Verantwoordingsorgaan is er wel een vacature voor een gepensioneerd lid.

Geen voortgang met de Europese pensioendossiers

In het verslagjaar kon geen noemenswaardige voortgang in de Europese pensioendossiers worden gemeld. De conceptrichtlijn 'Portability' stuitte op verzet van meerdere lidstaten en kon vanwege de vereiste unanimiteit voor aanvaarding in zijn huidige vorm en inhoud niet verder worden gebracht. Solvency II blijft als een zwaard van Damocles boven de pensioenfondsensector hangen. De discussie of het toezichtkader voor verzekeraars ook zou moeten gelden voor pensioenfondsen blijft bij tijd en wijle opspelen. In dit kader is wel een technische aanpassing van de Pensioenfondsenrichtlijn in de maak.

Goed pensioenfondsbestuur

Naleving Principes Goed Pensioenfondsbestuur

Stichting Pensioenfonds Invista dient maatregelen te treffen ter waarborging van goed pensioenfondsbestuur. Dit volgt uit de principes voor pension fund governance (PFG) van de Stichting van de Arbeid, die per 1 januari 2007 zijn verankerd in de Pensioenwet. Deze principes betreffen de onder meer zorgvuldig bestuur, transparante en open communicatie, deskundigheid en functioneren van het bestuur, verantwoording en intern toezicht. Het bestuur streeft ernaar om deze principes na te leven..

Het beleid van Stichting Pensioenfonds Invista is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in het beheersen van bedrijfsprocessen en -risico's, integriteit, soliditeit van het pensioenfonds en het beheersen van de financiële positie over de langere termijn door periodieke opmaak van een continuïteitsanalyse (eenmaal per drie jaar).

Intern toezicht en Verantwoordingsorgaan

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista besteedt conform de Pensioenwet en de daarin opgenomen eisen voor goed pensioenfondsbestuur veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusies de interne beheersing. Reglementair is bepaald hoe het bestuur omgaat met de rol als bestuur en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoording en intern toezicht.

Naar aanleiding van de principes voor goed pensioenfonds bestuur heeft het bestuur met ingang van 2008 het verantwoordingsorgaan (VO) ingesteld. De leden van het Verantwoordingsorgaan worden als zodanig niet bezoldigd. Momenteel bestaat er nog een vacature voor een gepensioneerd lid van het Verantwoordingsorgaan. Het bestuur heeft in het verslagjaar hiertoe een mailing gedaan onder de gepensioneerden. Echter er heeft zich niemand kandidaat gesteld. Het bestuur zal in mei 2009 wederom een mailing hiertoe doen.

Het bestuur zal jaarlijks verantwoording afleggen aan het Verantwoordingsorgaan. In dit verslagjaar wordt separaat verslag gedaan van de bevindingen van het

Verantwoordingsorgaan ten aanzien van het door het bestuur in 2008 gevoerde beleid.

In het kader van goed pensioenfondsbestuur zal het bestuur voorts zorgdragen voor intern toezicht. Het bestuur heeft in 2008 besloten het interne toezicht in te vullen door middel van een visitatiecommissie, die eens in de drie jaar de beleids- en bestuursprocedures en -processen, de checks and balances, de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn voor (de dekkingsgraad van) Stichting Pensioenfonds Invista beoordeelt.

Compliance Officer

In het verslagjaar zijn door de compliance officer geen bijzonderheden gemeld.

Zelfevaluatie bestuur

Overeenkomstig de principes voor goed pensioenfondsbestuur heeft het bestuur in zijn statuten een procedure opgenomen teneinde zijn eigen functioneren, zowel van het bestuur als geheel als van de individuele bestuursleden periodiek te evalueren. Deze zelfevaluatie van het bestuur zal in 2009 over het verslagjaar plaatsvinden.

Deskundigheidsbevordering

In het afgelopen jaar is veel aandacht besteed aan de deskundigheidsbevordering van het bestuur en de leden van het Verantwoordingsorgaan. Het bestuur heeft in het verslagjaar gewerkt aan het opstellen van een deskundigheidsplan. Dit deskundigheidsplan zal, uitgaande van de eisen die zijn vastgelegd in het plan van aanpak Deskundigheidsbevordering van VB, OPF en UvB d.d. december 2007, begin 2009 door het bestuur vastgesteld worden. Verder heeft het bestuur, naast enkele individuele cursussen van bestuursleden, als collectief de jaarlijkse tweedaagse SPO-cursus op 6 en 7 november 2008 gehouden. De leden van het Verantwoordingsorgaan hebben voorts beiden de SPO introductiecursus Pensioenen Governance doorlopen welke specifiek voor leden van Verantwoordingsorganen en Deelnemersraden werd gegeven. Gedurende 2009 zal het bestuur verder aandacht besteden aan de deskundigheidsbevordering door middel van diverse vervolgcursussen.

Naleving wet- en regelgeving

Overtredingen van wet- en regelgeving zijn het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista niet bekend.

Het afgelopen jaar zijn aan Stichting Pensioenfonds Invista geen dwangsommen of boetes opgelegd. Op 13 november 2008 heeft DNB een audit uitgevoerd bij het pensioenfonds. De belangrijkste aandachtspunten waren hierbij: beleggingsbeleid, financiële situatie en beheer. Op 4 december 2008 heeft het bestuur hiervan een officiële terugkoppeling van DNB ontvangen. DNB heeft hierin aan aantal opmerkingen geplaatst ten aanzien van fondsdocumenten, financiële positie en beleggingsbeleid. Het bestuur zal begin 2009 deze opmerkingen verwerken in de fondsdocumenten en in haar beleggings- en financieel beleid.

Er zijn door DNB geen verdere aanwijzingen aan Stichting Pensioenfonds Invista gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het pensioenfonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Gedragcode

Jaarlijks wordt door de bestuursleden bevestigd dat zij de gedragscode nageleefd hebben. Ook dit jaar heeft dit plaatsgevonden. Dit is vastgelegd in de notulen van de bestuursvergadering van 8 december 2008. In het verslagjaar is de gedragscode aangepast aan de door de koepels voorgeschreven modelgedragcode 2008.

Uitbesteding

Het bestuur heeft diverse malen overleg gevoerd met de uitvoeringsorganisaties over de dienstlevering overeenkomstig de service level agreement.

Communicatie

In het boekjaar is veel aandacht besteed aan communicatie. Het bestuur heeft in het verslagjaar een gedetailleerd communicatieplan opgesteld. Stichting Pensioenfonds Invista heeft hierin uitvoering beschreven hoe het pensioenfonds invulling geeft aan de informatieverplichting van het pensioenfonds conform de eisen van de Pensioenwet. Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista heeft verder gewerkt aan een website van het

pensioenfonds. Deze is begin 2009 live gegaan. In overeenstemming met de door de koepels geïntroduceerde doelstelling om een eenvoudige, eenduidige en duidelijke pensioenoverzichten te verstrekken (uniform pensioenoverzicht, UPO), ontvangen alle gepensioneerden en gewezen deelnemers, naast alle actieve deelnemers, in 2009 eveneens een uniform pensioenoverzicht.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista heeft het afgelopen jaar acht maal vergaderd. De belangrijkste onderwerpen waren de jaarstukken 2007, de financiële positie van het pensioenfonds (op basis van het op 1 januari 2008 in werking getreden Financieel Toetsingskader), de continuïteitsanalyse, het beleggingsbeleid, de claim DuPont, de inwerkingtreding van de nieuwe Pensioenwet alsmede de hieruit voortvloeiende aanpassing en/of opstelling van de diverse fondsdocumenten zoals de ABTN, Pensioenreglementen, Reglement Verantwoordingsorgaan, Klachten- en geschillenregeling, communicatieplan en de gedragscode 2008.

Deelnemersvergadering

Op 5 november 2008 heeft de algemene deelnemersvergadering plaatsgevonden op de locatie Rozenburg. Het bestuur gaf hierbij een toelichting op de gebeurtenissen in het vorige verslagjaar, alsmede haar visie op de toekomstige ontwikkelingen. Belangrijke aandachtspunten hierbij waren:

- de afloop van het bestaande verzekeringscontract (garantiecontract) per 1 januari 2008 en overgang naar kapitaalcontract;
- de wijziging van de statuten, nieuwe reglementen en ABTN in verband met de invoering van de nieuwe Pensioenwet per 1 januari 2007;
- de verzending van de startbrief aan nieuwe medewerkers;
- de voorbereiding instelling Verantwoordingsorgaan per 1 januari 2008; en
- de afwikkeling van de waardeoverdracht met Stichting Pensioenfonds DuPont.

Claim DuPont

Ten aanzien van de rechtszaak tegen Stichting Pensioenfonds DuPont kan gemeld worden dat er in dit verslagjaar nog geen uitspraak is gedaan door de rechtbank. Op 10 februari 2009 is er een pleidooi gehouden. De rechtbank verwacht in de loop van 2009 een uitspraak in deze te kunnen doen.

Pensioenparagraaf

Stichting Pensioenfonds Invista en de werkgever hebben op 4 juni 2008 een herziene uitvoeringsovereenkomst afgesloten. In deze overeenkomst zijn de volgende onderwerpen geregeld:

- wijze waarop de premie wordt vastgesteld;
- wijze waarop en de termijnen waarin de premie nog moet worden voldaan;
- informatie die door de werkgever aan het pensioenfonds en aan de pensioenuitvoerder wordt verstrekt;
- procedures die van toepassing zijn bij het niet nakomen van de premiebetalingsverplichtingen door de werkgever;
- procedures die gelden bij het opstellen en wijzigen van het pensioenreglement;
- voorwaarden waaronder toeslagverlening (indexatie) plaatsvindt;
- uitgangspunten en procedures die van toepassing zijn ten aanzien van de besluitvorming over vermogens tekorten.

In 2008 heeft bovenstaande de nodige aandacht gekregen. Het pensioenfonds heeft in juni 2008 een continuïteitsanalyse opgesteld. In november 2008 heeft DNB een audit uitgevoerd bij Stichting Pensioenfonds Invista. DNB heeft hierin aan aantal opmerkingen geplaatst ten aanzien van onder andere de continuïteitsanalyse. Stichting Pensioenfonds Invista heeft begin 2009 een nieuwe continuïteitsanalyse laten opstellen, alsmede een kortetermijnherstelplan naar aanleiding van de situatie van onderdekking ultimo 2008.

Kenmerken regeling

In het boekjaar zijn geen wijzigingen in de bestaande regeling aangebracht. De kenmerken van de regeling zijn als volgt:

Pensioenreglement A

Pensioenreglement A is van toepassing op werknemers van de vestigingen Dordrecht en Rozenburg die deelnemer waren aan de vorige regeling, en zowel op 31 december 2005 als op 1 januari 2006 in dienst waren, alsmede op werknemers die op of na 1 januari 2006 werkzaam zijn bij de vestiging Kerkrade. Deze regeling is een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling. Deze pensioenregeling wordt op grond van de Pensioenwet gekarakteriseerd als een uitkeringsovereenkomst. Alle pensioenaanspraken worden evenredig in tijd opgebouwd en alle pensioenaanspraken en pensioenuitkeringen worden in euro's vastgesteld.

Pensioengevend salaris: Het pensioengevend salaris is gelijk aan 13,96 maal het bruto maandsalaris van de deelnemer, inclusief de ploegentoeslag en exclusief de afbouwtoeslag. Bij een verlaging van het pensioengevend salaris blijven de opgebouwde pensioenaanspraken behouden.

Franchise: De franchise bedraagt (1 januari 2008) € 13.137,- en wordt jaarlijks per 1 januari aangepast aan de hand van de ontwikkeling van de AOW-uitkering voor een gehuwde (excl. de toeslag voor de partner jonger dan 65 jaar en inclusief vakantie-uitkering). De franchise zal in elk geval niet minder bedragen dan de minimaal fiscaal toegestane franchise.

Pensioengrondslag: De pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend salaris verminderd met de franchise. Bij een verlaging van de pensioengrondslag blijven de opgebouwde pensioenaanspraken behouden.

Toetredingsleeftijd: De toetredingsleeftijd is 21 jaar.

Ouderdomspensioen: Het ouderdomspensioen is gelijk aan de som van de jaarlijks opgebouwde pensioenaanspraken. Het in enig jaar op te bouwen ouderdomspensioen bedraagt 2% van de voor dat jaar vastgestelde pensioengrondslag. Het ouderdomspensioen wordt vanaf de ingangsdatum levenslang uitgekeerd.

Partnerpensioen: Het partnerpensioen is gelijk aan 70% van het ouderdomspensioen. Het partnerpensioen wordt op opbouwbasis verzekerd voor de partner met wie

de (gewezen) deelnemer, uiterlijk op de ingangsdatum van het ouderdomspensioen is gehuwd, dan wel een geregistreerd partnerschap is aangegaan in de zin van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, dan wel ongehuwd samenwoont op basis van een notarieel verleden samenlevingsovereenkomst. Voor de wijze van vaststelling van het partnerpensioen wordt geen onderscheid gemaakt tussen genoemde drie categorieën partners. Bij echtscheiding, ontbinding na scheiding van tafel en bed, ontbinding van het geregistreerd partnerschap, dan wel ontbinding van het samenlevingscontract, heeft de ex-partner recht op bijzonder partnerpensioen.

Wezenpensioen: Het wezenpensioen is gelijk aan:

- 20% van het ouderdomspensioen, indien er een wees is;
- 35% van het ouderdomspensioen, indien er twee wezen zijn;
- 45% van het ouderdomspensioen, indien er drie of meer wezen zijn.

Indien er meerdere wezen zijn, wordt het wezenpensioen evenredig verdeeld over alle wezen. Voor volle wezen wordt het wezenpensioen verdubbeld.

Part-time medewerkers: Voor part-time medewerkers wordt een pensioen opgebouwd naar rato van het percentage dat de medewerker werkzaam is.

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid: De deelnemer die recht heeft op een uitkering krachtens de WAO of de WIA komt in aanmerking voor premievrije voortzetting van de pensioenopbouw indien en zolang zijn arbeidsongeschiktheid meer bedraagt dan 80%.

Toeslagverlening: Indien en voor zover de financiële middelen van het fonds dit toelaten worden er jaarlijks per 1 januari toeslagen verleend op de opgebouwde pensioenaanspraken in de middelloonregeling (voorwaardelijke toeslagverlening). Bij de toeslagverlening wordt onderscheid gemaakt tussen actieve deelnemers en inactieven (pensioengerechtigden, gewezen deelnemers en arbeidsongeschikte deelnemers met recht op premievrije pensioenopbouw). De toeslagverlening van degenen die voorafgaand aan het tijdstip van toeslagverlening actief deelnemer waren, vindt maximaal plaats met de gemiddelde CAO-loonstijging bij INVISTA (Nederland) B.V. over de periode januari – januari van het afgelopen

kalenderjaar. Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre de pensioenaanspraken worden aangepast. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening wordt een bestemmingsreserve gevormd.

De toeslagverlening van degenen die voorafgaand aan het tijdstip van toeslagverlening inactief waren, vindt maximaal plaats met de stijging van de afgeleide consumentenprijsindex (CPI) alle huishoudens, zoals vastgesteld door het CBS, over de verstreken periode oktober – oktober van het afgelopen kalenderjaar. Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. Er wordt voor deze voorwaardelijke toeslagverlening geen bestemmingsreserve gevormd en er wordt geen premie betaald. Toeslagverlening is uitsluitend ter beoordeling van het bestuur.

Flexibilisering: De (gewezen) deelnemers hebben op de pensioendatum de volgende flexibele keuzemogelijkheden:

- a. uitruil van partnerpensioen en ouderdomspensioen onderling;
- b. uitruil van ouderdomspensioen in tijdelijk ouderdomspensioen;
- c. vervroegde uitkering van het ouderdomspensioen;
- d. variabele uitkering (hoog-laag constructie) van het ouderdomspensioen.

Bij gebruikmaking van de flexibiliseringsmogelijkheden worden de opgebouwde pensioenaanspraken aangepast op basis van door het fonds vastgestelde tabellen. Deze tabellen worden periodiek door het fonds gewijzigd.

Pensioenreglement B

Pensioenreglement B is van toepassing op werknemers van de vestigingen Dordrecht en Rozenburg die op of na 1 januari 2006 in dienst zijn getreden. Deze regeling bestaat uit twee separate regelingen.

De basisregeling geldt voor een salarisgedeelte tot € 31.033,- per jaar (1 januari 2008). Deze regeling is een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling.

De excedent-regeling geldt voor een salarisgedeelte boven € 31.033,- per jaar (1 januari 2008). Deze regeling is een beschikbare premieregeling, waarbij de beschikbare premie jaarlijks direct wordt omgezet in een pensioenaanspraak.

Pensioengevend salaris: Het pensioengevend salaris is gelijk aan 13,96 maal het bruto maandsalaris van de deelnemer, inclusief de ploegentoeslag en exclusief de afbouwtoeslag. Bij een verlaging van het pensioengevend salaris blijven de opgebouwde pensioenaanspraken behouden.

Franchise: De franchise bedraagt (1 januari 2008) € 13.137,- en wordt jaarlijks per 1 januari aangepast aan de hand van de ontwikkeling van de AOW-uitkering voor een gehuwde (excl. de toeslag voor de partner jonger dan 65 jaar en inclusief vakantie-uitkering). De franchise zal in elk geval niet minder bedragen dan de minimaal fiscaal toegestane franchise.

Pensioengrondslag: De pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend salaris verminderd met de franchise. Bij een verlaging van de pensioengrondslag blijven de opgebouwde pensioenaanspraken behouden.

Toetredingsleeftijd: De toetredingsleeftijd is 21 jaar.

Ouderdomspensioen: Het ouderdomspensioen is gelijk aan de som van de jaarlijks opgebouwde pensioen-aanspraken. Het in enig jaar op te bouwen ouderdomspensioen bedraagt 2% van de voor dat jaar vastgestelde pensioengrondslag. Het ouderdomspensioen wordt vanaf de ingangsdatum levenslang uitgekeerd.

Partnerpensioen: Het partnerpensioen is gelijk aan 70% van het ouderdomspensioen. Het partnerpensioen wordt op opbouwbasis verzekerd voor de partner met wie de (gewezen) deelnemer, uiterlijk op de ingangsdatum van het ouderdomspensioen is gehuwd, dan wel een geregistreerd partnerschap is aangegaan in de zin van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, dan wel ongehuwd samenwoont op basis van een notarieel verleden samenlevingsovereenkomst. Voor de wijze van vaststelling van het partnerpensioen wordt geen onderscheid gemaakt tussen genoemde drie categorieën partners. Bij echtscheiding, ontbinding na scheiding van tafel en bed, ontbinding van het geregistreerd partnerschap, dan wel ontbinding van het samenlevingscontract, heeft de ex-partner recht op bijzonder partnerpensioen.

Wezenpensioen: Het wezenpensioen is gelijk aan:

- 20% van het ouderdomspensioen, indien er een wees is;
- 35% van het ouderdomspensioen, indien er twee wezen zijn;
- 45% van het ouderdomspensioen, indien er drie of meer wezen zijn.

Indien er meerdere wezen zijn, wordt het wezenpensioen evenredig verdeeld over alle wezen. Voor volle wezen wordt het wezenpensioen verdubbeld.

Part-time medewerkers: Voor part-time medewerkers wordt een pensioen opgebouwd naar rato van het percentage dat de medewerker werkzaam is.

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid: De deelnemer die recht heeft op een uitkering krachtens de WAO of de WIA komt in aanmerking voor premievrije voortzetting van de pensioenopbouw indien en zolang zijn arbeidsongeschiktheid meer bedraagt dan 80%.

Toeslagverlening: Indien en voor zover de financiële middelen van het fonds dit toelaten worden er jaarlijks per 1 januari toeslagen verleend op de opgebouwde pensioenaanspraken. Bij de toeslagverlening wordt onderscheid gemaakt tussen actieve deelnemers en inactieven (pensioengerechtigden, gewezen deelnemers en arbeidsongeschikte deelnemers met recht op premievrije pensioenopbouw). De toeslagverlening van degenen die voorafgaand aan het tijdstip van toeslagverlening actief deelnemer waren, vindt maximaal plaats met de gemiddelde CAO-loonstijging bij INVISTA (Nederland) B.V. over de periode januari – januari van het afgelopen kalenderjaar. Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre de pensioenaanspraken worden aangepast. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening wordt een bestemmingsreserve gevormd.

De toeslagverlening van degenen die voorafgaand aan het tijdstip van toeslagverlening inactief waren, vindt maximaal plaats met de stijging van de afgeleide consumentenprijsindex (CPI) alle huishoudens, zoals vastgesteld door het CBS, over de verstreken periode oktober – oktober van het afgelopen kalenderjaar. Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. Er wordt voor deze voorwaardelijke toeslagverlening geen bestemmingsreserve gevormd en er

wordt geen premie betaald. Toeslagverlening is uitsluitend ter beoordeling van het bestuur.

Flexibilisering: De (gewezen) deelnemers hebben op de pensioendatum de volgende flexibele keuzemogelijkheden:

- a. uitruil van partnerpensioen en ouderdompensioen onderling;
- b. uitruil van ouderdompensioen in tijdelijk ouderdompensioen;
- c. vervroegde uitkering van het ouderdompensioen;
- d. variabele uitkering (hoog-laag constructie) van het ouderdompensioen.

Bij gebruikmaking van de flexibiliseringsmogelijkheden worden de opgebouwde pensioenaanspraken aangepast op basis van door het fonds vastgestelde tabellen. Deze tabellen worden periodiek door het pensioenfonds gewijzigd.

Kostendekkende, gedempte en feitelijke premie 2008

Artikel 129 van de PW schrijft voor dat de feitelijke premie ten minste gelijk dient te zijn aan de conform de ABTN vastgestelde kostendekkende premie. Een premiekorting is alleen toegestaan als aangetoond kan worden dat naast de onvoorwaardelijke verplichting en het vereist eigen vermogen ook voldoende vermogen aanwezig is om de voorwaardelijke toeslagen te kunnen nakomen.

De aan het pensioenfonds betaalde pensioenpremie voor de uitvoeringsovereenkomst van € 3.765.000,- is hoger dan de gedempte kostendekkende premie van € 3.694.000,-, die is afgeleid van de in het jaarverslag gepubliceerde (zuivere) kostendekkende premie van € 3.589.000,-. Het verschil tussen de conform de ABTN vastgestelde gedempte premie en de zuivere kostendekkende premie wordt veroorzaakt door demping van de rekenrente over een periode van 10 jaar.

Conform het op grond van de zogenaamde Veegwet toegevoegde artikel 48a van de invoerings- en aanpassingswet Pensioenwet is door het pensioenfonds gebruik gemaakt van de vrijval van de solvabiliteitsbuffer.

Gezien het bovenstaande is de actuaire van mening dat de feitelijke premie toereikend is.

Toeslagbeleid

De toeslag op de opgebouwde pensioenaanspraken van de actieve deelnemers, de premievrije- en ingegane pensioenaanspraken is voorwaardelijk. Bij de toeslagverlening wordt onderscheid gemaakt tussen de actieve deelnemers en de inactieve deelnemers (gewezen deelnemers en gepensioneerden).

Uitgangspunt voor de toeslagverlening aan de actieve deelnemers per 1 januari 2008 was maximaal de gemiddelde CAO-loonstijging bij INVISTA (Nederland) B.V. over de periode januari – januari van het afgelopen kalenderjaar. Het bestuur heeft in het verslagjaar besloten om de rechten van de actieve deelnemers te verhogen met 1,8%.

Uitgangspunt voor de toeslagverlening per 1 januari 2008 aan de inactieve deelnemers was de ontwikkeling van de afgeleide consumentenprijsindex alle huishoudens over de voorafgaande aaneengesloten periode van 1 oktober tot 1 oktober. Het bestuur heeft in het verslagjaar besloten om de rechten van de inactieve deelnemers te verhogen met 0%.

Voor 2009 heeft het bestuur, de actuaire gehoord hebbende, besloten om gezien de financiële positie van het pensioenfonds met ingang van 1 januari 2009 geen toeslagen te verlenen aan zowel de actieve als inactieve deelnemers.

Financiële positie van het pensioenfonds

Ultimo 2008 is de voorziening pensioenverplichtingen vastgesteld op basis van de overlevingstafels GBM/GBV 2000-2005.

De technische voorzieningen zijn ultimo 2008 vastgesteld op € 72.187.000,-, de reserves bedragen -€ 9.723.000,- hetgeen resulteert in een (aanwezige) dekkingsgraad van 86,5%.

De benodigde solvabiliteit onder FTK dient zodanig te zijn dat het pensioenfonds met 97,5% zekerheid volgend jaar nog voldoende vermogen heeft om de verplichtingen op marktconforme basis over te dragen. De benodigde solvabiliteit wordt bepaald met behulp van een door DNB aangereikt standaardmodel.

De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt 104,1% en de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2008 bedraagt 117,7%.

Aangezien de aanwezige dekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad is er sprake van onderdekking. Het belegd vermogen van het fonds (inclusief liquide middelen) nam in het verslagjaar af tot € 62.737.000,- als gevolg van de beleggingsopbrengsten en de gedane pensioenbetalingen. Het gemiddelde rendement op basis van total return bedroeg in 2008: 3,4% (2007: -7,1%), terwijl 4,7% nodig was voor de aangroei van de pensioenverplichtingen in verband met benodigde intrest.

Kortetermijnherstelplan

De dekkingsgraad van Stichting Pensioenfonds Invista is door de gevolgen van de kredietcrisis ultimo 2008 onder de 100% gekomen, te weten 86,5% ultimo december 2008. Aangezien de aanwezige dekkingsgraad ultimo verslagjaar lager is dan de benodigde dekkingsgraad, en tevens lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad van 105%, is er sprake van een reserve- en dekkingstekort. Deze tekorten zijn door Stichting Pensioenfonds Invista onverwijld gemeld aan DNB. Stichting Pensioenfonds Invista heeft gewerkt aan het opstellen van een kortetermijnherstelplan (conform artikel 140 Pensioenwet) op basis van een actuele continuïteitsanalyse. Stichting Pensioenfonds Invista dient een kortetermijnherstelplan op te stellen om aan te geven hoe binnen een periode van 3 jaren weer een dekkingsgraad van minimaal 105% wordt bereikt. Door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is, gelet op de uitzonderlijke economische situatie, eind februari 2009 echter aangekondigd dat deze termijn van 3 jaren is verlengd naar 5 jaren. Stichting Pensioenfonds Invista heeft dit korte termijn herstelplan in concept op 31 maart 2009 bij DNB ingediend. Stichting Pensioenfonds Invista heeft reeds begin 2009 besloten om in het kader van herstel de gedempte rekenrente voor de berekening van de kostendekkende premie te verlagen van 4,7% in 2008 naar 4,5% in 2009, alsmede om met ingang van 1 januari 2009 geen toeslagen te verlenen voor zowel actieve deelnemers als inactieve deelnemers.

Aangezien uit de opgestelde continuïteitsanalyse bleek dat bovengenoemde maatregelen Stichting Pensioenfonds Invista onvoldoende herstellend vermogen geeft om uit de situatie van dekkingstekort te komen, heeft het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista de werkgever op 17 maart 2009 schriftelijk verzocht om een additionele storting van circa € 6 miljoen. De werkgever heeft hierna op 16 juni 2009 met Stichting Pensioenfonds Invista een

overeenkomst gesloten tot betaling van deze additionele storting, waarbij de werkgever (indien noodzakelijk) ultimo de jaren 2011, 2012 en 2013 extra betalingen zal doen ter grootte van maximaal € 2 miljoen per jaar, met als totaalbedrag maximaal € 6 miljoen. De werkgever heeft evenwel de verwachting uitgesproken dat ook werknemers hun 'steentje' bijdragen via een verhoging van de werknemerspremie. Stichting Pensioenfonds Invista heeft hierna het herstelplan aangepast. Het definitieve herstelplan, inclusief de betalingsovereenkomst met de werkgever, is op 17 juni 2009 tijdens een overleg met DNB overhandigd. Het herstelplan gaat uit van de navolgende herstelmaatregelen:

Premiebeleid

De werkgever betaalt de kostendekkende premie op basis van een gedempte rekenrente. Deze gedempte rekenrente is van 4,7% in 2008 verlaagd naar 4,5% vanaf 2009. Daarnaast betaalt de werkgever 4% van de pensioengrondslag zoals deze tot 2006 werd vastgesteld voor toevoeging aan de bestemmingsreserve voor toeslagen voor actieven (zie hierna).

Uit de berekeningen van de continuïteitsanalyse komt naar voren dat de premiedekkingsgraad naar verwachting de komende 15 jaar meer dan 100% bedraagt.

Indexatiebeleid

Indien en voorzover de financiële middelen van het fonds dit toelaten worden er jaarlijks per 1 januari toeslagen verleend op de opgebouwde pensioenaanspraken in de middelloonregeling (voorwaardelijke toeslagverlening). Bij de toeslagverlening wordt onderscheid gemaakt tussen actieve en inactieve deelnemers:

- de toeslagverlening aan actieve deelnemers, vindt maximaal plaats met de gemiddelde CAO-loonstijging bij INVISTA (Nederland) B.V. over de periode januari – januari van het afgelopen kalenderjaar. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening wordt een bestemmingsreserve gevormd;
- de toeslagverlening aan inactieve deelnemers, vindt maximaal plaats met de stijging van de afgeleide consumentenprijsindex (CPI) alle huishoudens, zoals vastgesteld door het CBS, over de verstreken periode oktober – oktober van het afgelopen kalenderjaar. Er

wordt voor deze voorwaardelijke toeslagverlening geen bestemmingsreserve gevormd en geen premie betaald.

In een situatie van dekkingstekort worden aan actieve en inactieve deelnemers geen toeslagen verleend. In een situatie van reservetekort wordt in principe een deel van de toeslagambitie aan toeslag verleend. Hierbij houdt het bestuur de volgende staffel als leidraad aan:

- dekkinggraad < 105%: 0%;
- 105% < Dekkinggraad < 120%:
(Dekkinggraad - 105%) / (120% - 105%);
- dekkinggraad > 120%: 100%.

Jaarlijks worden de volgende elementen aan de bestemmingsreserve toegevoegd:

- het saldo van de beschikbare overrente toe te rekenen aan de voorziening voor actieve deelnemers; deze toerekening vindt plaats conform de hiervoor beschreven staffel;
- een jaarlijkse bijdrage van 4% van de pensioengrondslag conform de pensioenregeling die voor 1 januari 2006 van toepassing was;
- het behaalde rendement op de bestemmingsreserve over het afgelopen boekjaar.

In het geval dat toeslagen worden verleend aan actieven, wordt kostendekkende premie op marktwaarde voor deze toeslagen aan de bestemmingsreserve onttrokken.

De bestemmingsreserve is niet beklemd en wordt bij vaststelling van de dekkinggraad bij het beschikbare vermogen opgeteld.

Belegingsbeleid

Het pensioenfonds heeft haar belegd vermogen ondergebracht bij ING IM. De strategische verdeling en feitelijke verdeling per 31 december 2008 is als volgt:

Categorie	Norm	Minimum	Maximum	Feitelijk
Vastrentende waarden	60%	50%	70%	69%
Aandelen	40%	10%	50%	21%
Hedgefunds	0%	0%	15%	8%
Liquiditeiten	0%	0%	15%	2%

De duratie van de vastrentende waarden bedraagt ultimo 2008 afgerond 24 jaar versus een duratie van de voorziening van 22 jaar. De duratie van de totale vastrentende portefeuille wordt gestuurd middels het ING Fixed Income All Grade Long Duration Basis Fonds en kan naar aanleiding van ontwikkelingen op de beurs en/of bij het pensioenfonds worden verlengd of verkort.

De beleggingen in hedgefonds zijn in het kader van risicoreductie begin 2009 tot nul afgebouwd. De hierdoor vrijgekomen middelen worden voorlopig belegd in liquide middelen.

Als gevolg van de ontwikkeling op de beurzen is een onderweging in aandelen ontstaan. Het pensioenfonds belegt strategisch voor 40% in aandelen, terwijl er feitelijk op 31 december 2008 circa 30% belegd was in aandelen. Daarnaast was circa 15% van het vermogen belegd in liquide middelen (inclusief deposito's). Er vindt voorlopig geen rebalancing plaats richting de norm. In overleg met de vermogensbeheerder zullen de inkomende stortingen (premies) voorlopig worden belegd in liquide middelen.

Communicatie ten aanzien van het herstelplan

Deelnemers die na ontstaan van het dekkingstekort in of uit dienst zijn getreden worden door het pensioenfonds op de hoogte gesteld van de situatie van dekkingstekort en er op geattendeerd dat een herstelplan van kracht is.

Eenmaal per jaar (november/december) wordt er een bijeenkomst belegd voor deelnemers en gepensioneerden waarbij het bestuur uitleg geeft over de resultaten van het afgelopen jaar en de ontwikkelingen toelicht. Het bestuur heeft het voornemen om in deze vergadering het herstelplan aan de deelnemers te presenteren.

Het pensioenfonds maakt van de door AFM geboden vrijstelling voor het hanteren van het toeslaglabel in 2009 gebruik, en zal in plaats daarvan gedurende 2009 de deelnemers middels de modelbrief informeren over het toeslagbeleid, het herstelplan en de gevolgen van het financiële situatie op de toeslagen voor de komende jaren.

Overige maatregelen

Uit de continuïteitsanalyse is gebleken dat het huidige beleggings-, premie- en indexatiebeleid het pensioenfonds onvoldoende herstellend vermogen geeft om op eigen kracht uit de situatie van dekkingstekort te komen. Het bestuur heeft de werkgever op 17 maart 2009 schriftelijk gevraagd om het tekort van € 6 miljoen aan te vullen. De werkgever is bereid gevonden om aanvullende stortingen te verrichten die naar verwachting voldoende zijn om binnen de wettelijke termijn van vijf jaar de situatie van dekkingstekort op te heffen. Ultimo de jaren 2011, 2012 en 2013 zal de werkgever (indien noodzakelijk) extra betalingen doen ter grootte van maximaal € 2 miljoen per jaar met als totaalbedrag maximaal € 6 miljoen. De werkgever heeft evenwel de verwachting uitgesproken dat ook werknemers hun 'steentje' bijdragen via een verhoging van de werknemerspremie.

Herverzekering

De pensioenaanspraken worden in eigen beheer opgebouwd. De risico's van overlijden en arbeidsongeschiktheid heeft het pensioenfonds ondergebracht bij Nationale Nederlanden te Den Haag.

Ten behoeve van het overlijdensrisico worden jaarlijks de risicokapitalen verzekerd. Het risicokapitaal is gelijk aan de contante waarde van een direct ingaand partnerpensioen, verminderd met de, ten behoeve van de betreffende deelnemer, aanwezige voorziening voor ouderdomspensioen.

Onder het arbeidsongeschiktheidsrisico wordt verstaan de premievrije voortzetting van de pensioenopbouw. De dekking van de premievrijstelling omvat de uitkering van een rente bij langdurige arbeidsongeschiktheid van een deelnemer ter grootte van de gelijkblijvende jaarpremie, welke voor de opbouw van de reglementaire pensioenaanspraken noodzakelijk is.

Verwachte wijzigingen in het komend jaar

De heer Van Wingerden heeft per 3 maart 2009 aangegeven het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista, te verlaten. Er is vanuit NCN reeds een opvolger van de heer Van Wingerden als werknemersbestuurslid benoemd. De heer M. Crombach zal de heer Van Wingerden gaan opvolgen na officiële goedkeuring door DNB.

Verzekerdenbestand

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtigden
Stand per 31 december 2007	407	238	6
Mutaties door:			
– Correctie beginstand *)	0	-3	0
– Nieuwe toetreding	23	0	0
– Ontslag met premievrije aanspraak	-15	15	0
– Waarde-overdracht	0	-13	0
– Overlijden	-2	-1	0
– Ingang pensioen	-1	0	3
– Andere oorzaken	0	1	0
Mutaties per saldo	5	-1	3
Stand per 31 december 2008	412 **)	237	9

*) In het verleden werden de aantallen getoond op basis van verzekeringspakket. Omdat één verzekerde in meerdere verzekeringspakketten kan voorkomen, kan er sprake zijn van dubbel telling. Met ingang van 2008 zijn de aantallen opgenomen op "persoonsniveau", conform de richtlijnen van DNB.

**) Waarvan deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling wegens arbeidsongeschiktheid: 1

Specificatie pensioengerechtigden	2008	2007
Ouderdomspensioen	4	3
Partnerpensioen	5	3
	9	6

Beleggingenparagraaf

Algemene ontwikkelingen

Voor pensioenfondsen zet de terugblik op de ontwikkelingen in het jaar 2008 aan tot het hanteren van bewoordingen die teleurstelling en negativisme in de overtreffende trap tot uitdrukking moeten brengen. Zoals eerder opgemerkt, hebben deze ontwikkelingen voor de meeste pensioenfondsen geleid tot een ongekende daling van hun dekkingsgraad, waardoor Nederland aan het einde van 2008 nauwelijks nog pensioenfondsen kende die zich niet in een situatie van een reservetekort of, erger nog, onderdekking bevonden.

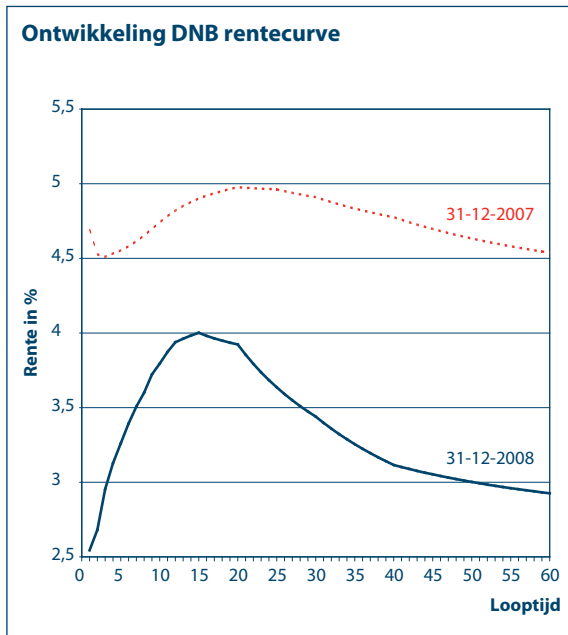
De kredietcrisis heeft pensioenfondsen aan alle kanten geraakt en slechts weinigen hebben zich zodanig weten te beschermen dat ze relatief ongeschonden deze zware storm wisten te doorstaan. Aan de ene kant was daar de dramatische, wereldwijde koersval op de aandelenbeurzen. Elk kwartaal van 2008 liet, aangevoerd door de instortende koersen van met name banken en verzekeraars, een negatieve aandelenperformance zien, waardoor aan het einde van het jaar bij het opmaken van de balans een koersdaling van circa 40% zichtbaar is geworden.

En alsof deze ontwikkeling niet al dramatisch genoeg was, werd de balans van de pensioenfondsen daarnaast ook nog geraakt door de koersdalingen in de sfeer van vastgoed en alternatieve beleggingen. Dit werd vooral zichtbaar in de tweede helft van het jaar toen de grondstoffenprijzen in een vrije val terecht kwamen en allerlei andere alternatieve beleggingsvormen, die in de voorgaande jaren steeds meer aan populariteit wonnen door hun lage correlatie met de traditionele beleggingscategorieën waarin pensioenfondsen belegden, opeens een aantal minder prettige eigenschappen ten toneel spreidden. Zo bleek de lage correlatie onder de, weliswaar extreme, marktomstandigheden toch minder te zijn en bleek de koersvorming in de praktijk vaak mijlenver af te liggen van hetgeen theoretisch onder normale omstandigheden zou kunnen worden berekend. Vooral een volledig opgedroogde verhandelbaarheid was debet aan dit laatste fenomeen.

De balans van pensioenfondsen, tot uitdrukking komend in de dekkingsgraad, is in 2008 in vele gevallen ook nog minstens zo hard geraakt door de daling van de rente, die mede werd veroorzaakt door beleggers die zich, door hun

vlucht uit alles wat met risico werd geassocieerd, alleen nog veilig waanden met beleggingen in staatsobligaties. Deze rentedaling was op zichzelf beschouwd nog positief voor de waarde van de betreffende obligaties, ware het niet dat met de enkele jaren geleden geïntroduceerde marktwaarde van de pensioenverplichtingen de waarde van deze component van de pensioenfondsbalans nog veel harder steeg. Er zullen dan ook heel wat pensioenfondsen zijn waar de schade aan de dekkingsgraad voor méér dan de helft is terug te voeren op de forse stijging van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen. Alleen een voldoende omvangrijke afdekking van het renterisico, die ervoor kon zorgen dat de stijging van de waarde van die pensioenverplichtingen kon worden 'bijgebeend' door de beleggingen, had er voor kunnen zorgen dat pensioenfondsen van die ontwikkeling slechts in beperkte mate de negatieve gevolgen zouden voelen. Met het oog op de in de eerste helft van 2008 nog bestaande vrees voor een verder oplopende inflatie, en de daarmee gepaard gaande verwachting dat dit in een oplopende rente zou resulteren, hebben vele fondsen afgezien van een dergelijke afdekking van het renterisico.

De rentedaling die zich in 2008 heeft gemanifesteerd, kan worden afgelezen uit de grafiek op pagina 24. Hierin wordt de door DNB maandelijks gepubliceerde rentecurve getoond die pensioenfondsen moeten hanteren bij de berekening van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen. De grafiek laat het renteniveau zien dat in de markt wordt waargenomen voor verschillende looptijden (van 1 tot 60 jaar). De verplichtingen aan de deelnemers van het pensioenfonds kennen verschillende looptijden en de dienovereenkomstige renteniveaus moeten bij de calculatie van de tot de totale marktwaarde van die verplichtingen worden gebruikt. Lagere renteniveaus leiden ertoe dat de verplichtingen een hogere marktwaarde krijgen. Omgekeerd geldt dat hogere renteniveaus tot een daling van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen leiden.

Samenvattend kan dan ook gesteld worden dat 2008 een van de slechtste en meest turbulente jaren voor beleggers ooit was, waarin de aandelenkoersen wereldwijd bijna 40% (in euro) daalden, spreads op (hoogrentende) bedrijfsobligaties naar recordhoogte stegen en enkel Westerse staatsleningen profiteerden van de behoefte aan veiligheid en liquiditeit bij beleggers, met als gevolg dat de rentes op dit papier (vooral in het vierde kwartaal) sterk daalden.

Een aantal (macro-economische) factoren zijn debet geweest aan deze ontwikkelingen. Zo richtten de prijsdalingen op de Amerikaanse huizenmarkt al circa 1,5 jaar een enorme economische schade aan, niet alleen bij de betrokken hypotheekbanken en huiseigenaren, maar zeker ook op financiële markten. De in de laatste jaren tot grote omvang gestegen activiteiten rondom het bundelen en doorverkopen van pakketten financiële producten ('securitisation') en de handel erin op weinig transparante en illiquide kredietmarkten, hebben sterk bijgedragen aan de verspreiding van de effecten van de negatieve huizenmarkt naar andere regio's. Met name ook Europese financiële instellingen zijn hierbij hard getroffen.

Eerder in het jaar, in maart toen de Amerikaanse centrale bank en JP Morgan Chase de Amerikaanse investment bank Bear Stearns van de ondergang redden, was er nog sprake van optimisme. Gesteund door gedaalde koersniveaus, zette er een forse rally bij aandelen en bij de risicovollere

obligaties in. Dat deze rally tot medio mei kon aanhouden, had te maken met de veerkracht die de Amerikaanse economie toen nog toonde. Het economische nieuws en de kwartaalcijfers van de bedrijven vielen mee en beleggers hoopten zelfs op het einde van de kredietcrisis. Daarbij bood de aanhoudende forse groei in de opkomende economieën ruimte voor enig optimisme over de wereld-economie. Daarin lag ook de bron voor de prijsstijgingen van olie, andere grondstoffen en voedsel en leek de inflatie zelfs het kernprobleem van 2008 te worden. De Europese Centrale Bank verhoogde begin juli met het oog op die oplopende inflatie zelfs nog het officiële rentetarief tot 4,25% (+25 basispunten).

Echter, negatieve berichten van banken keerden de situatie vervolgens verrassend snel. De hoop op het einde van de kredietcrisis vervloog. Katalysator van de snelle verslechtering op de markten was de ondergang van investment bank Lehman Brothers in september. Hierdoor keerde het optimisme en verslechterden de kredietmarkten verder. Centrale banken en overheden moesten alle zeilen bijzetten om het financiële systeem overeind te houden. Banken werden van omvangrijke liquiditeiten voorzien om de balansen te versterken. Overheden gingen over tot maatregelen die we slechts in de jaren '30 eerder hebben gezien en feitelijk zijn in een aantal westerse landen "systeembanken" genationaliseerd.

Vanaf oktober werd het effect van de crisis zichtbaar in de reële economie. Wantrouwen bij banken, bedrijven en consumenten leidde wereldwijd tot vraaguitval. In de Verenigde Staten steeg de werkloosheid fors en wereldwijd nam de industriële productie af, met dalende grondstoffen- en energieprijzen als gevolg. Een olieprijs van nagenoeg \$150 in juli leidde nog tot inflatieangsten. De ineenstorting van de economische groei en een olieprijs van onder \$40 heeft eind december de situatie en vooruitzichten voor pensioenfondsen 180 graden doen omslaan.

De strategische beleggingsmix, realisatie en benchmarks van Stichting Pensioenfonds Invista ultimo 2008 kunnen als volgt worden samengevat:

	Norm	Min	Max	Porte- feuille waarde	Porte- feuille weging	Over- / Onder- weging
Equities	40,0%	10,0%	50,0%	18.468	29,4%	-10,6%
Fixed Income	60,0%	50,0%	70,0%	43.283	69,0%	9,0%
Cash	0,0%	0,0%	15,0%	986	1,6%	1,6%
	100,0%			62.737	100,0%	0,0%

Rendement

Het beleggingsresultaat over 2008 bedroeg 3,4%.

Vooruitblik 2009

2009 kenmerkt zich door grote onzekerheid op het gebied van beleggingen. Om deze reden heeft het bestuur besloten om voorlopig niet over te gaan tot rebalancing, met name omdat aandelen beneden de normportefeuille aanwezig zijn.

Uit de continuïteitsanalyse bleek dat het opportuun was om de strategische mix aan te passen. Dit resulteert in een weging van 40% aandelen en 60% vastrentend.

Het bestuur monitort in nauw overleg met de belegger de snelheid waarmee richting deze strategische weging wordt bewogen.

Het bestuur heeft grote aandacht voor de wijze waarop herstel van de dekkingsgraad plaatsvindt. De maatstaf hiervoor vormt het ingediende herstelplan. In dit kader wordt nauwgezet de regelgever gevolgd, met name op het actuele onderwerp hoe om te gaan met de waardering van de verplichtingen. Het onderwerp dat hier speelt is, wat is het marktconforme tarief op basis waarvan pensioenfonds hun verplichtingen contant mogen maken. De uitkomst hiervan heeft invloed op de hoogte van de dekkingsgraad.

Afhankelijk van de wijze waarop het voor de werkgever mogelijk is om het herstel van het pensioenfonds te ondersteunen bezint het bestuur zich op mogelijk te nemen maatregelen zodat herstel binnen de gegeven termijn van 5 jaar mogelijk is.

De werkgever INVISTA (Nederland) B.V. heeft begin 2009 besloten om de vestiging in Dordrecht te sluiten (± 70 deelnemers). De consequenties hiervan voor het pensioenfonds worden momenteel in beeld gebracht.

Communicatie aan alle betrokkenen over wat te verwachten met betrekking tot het herstel van de dekkingsgraad van het pensioenfonds en wat dit betekent voor het beleid dat in de komende jaren kan worden gevoerd, heeft grote prioriteit in 2009.

Op bestuursgebied heeft de voltallige personele bezetting van het bestuur de aandacht, dit geldt eveneens voor het verantwoordingsorgaan.

Risicoparagraaf

Matchingsrisico

Het matchingsrisico is het risico dat de looptijd en rentegevoeligheid tussen de beleggingen en de pensioenverplichtingen niet op elkaar zijn afgestemd.

Wanneer een pensioenfonds aan zijn verplichtingen moet voldoen (pensioenen uitbetalen), dienen daarvoor op tijd de beschikbare middelen vrij te komen. Een pensioenfonds kan zowel het nominale als het reële renterisico trachten af te dekken. Het renterisico is middels de duration van de vastrentende portefeuille deels afgedekt.

Asset Liability Management (ALM) is een instrument wat kan worden gebruikt om de optimale soort en/of mate van matching te bepalen.

Verzekeringstechnisch risico

Naast de financiële risico's staat het fonds bloot aan verzekeringstechnische risico's, waarvan het langlevensrisico het belangrijkste is. Bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen worden prudente veronderstellingen gehanteerd waaronder leeftijdscorrectiefactoren alsmede toekomstige verbetering van de levensverwachting. Andere verzekeringstechnische risico's zijn kortlevensrisico, arbeidsongeschiktheidsrisico en looninflatie.

Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Dit risico wordt door de belegger gemonitord.

Beleggingsrisico's zoals renterisico, prijsrisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico en valutarisico

Renterisico is het risico dat het saldo van de marktwaarde van de portefeuille vastrentende waarden en de nominale pensioenverplichtingen op marktwaarde verandert door veranderingen in de markrentre. Het structurele renterisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Integrale beheersing van de balansrisico's is onderdeel van de nieuwe financiële opzet.

Prijsrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

Kredietrisico hangt samen met de beleggingen in verhandelbare schuldpapieren en op tegenpartijen. Kredietrisico op verhandelbare schuldpapieren wordt beschouwd als prijsrisico. De beheersing van deze vorm van kredietrisico is geïntegreerd in het beleggingsproces, door middel van een richtlijn over de maximale belegging per kredietklasse. Tegenpartijrisico betreft het risico dat tegenpartijen hun verplichtingen aan het fonds niet meer kunnen nakomen, bijvoorbeeld door faillissement. Het tegenpartijrisico wordt beheerst door selectie van solide tegenpartijen en hantering van tegenpartijlimieten, al dan niet in combinatie met zekerheidstellingen.

Liquiditeitsrisico is het risico dat het fonds onvoldoende liquide middelen heeft om betalingen, waaronder de pensioenuitkeringen, te verrichten. Bij het fonds is sprake van een jaarlijkse grote netto-instroom. De waarschijnlijkheid van het liquiditeitsrisico en de impact daarvan is derhalve klein. Het liquiditeitsrisico wordt ook beperkt door de invulling van het cashmanagement. Het bestuursbureau ziet toe op een juiste afstemming van de inkomende en uitgaande cashstromen van het fonds.

Valutarisico is het risico dat de waarde van de beleggingen verandert door veranderingen in valutakoersen. Hierin wordt het beleid van de belegger gevolgd.

Beleggingsrisico's alternatieve beleggingen

Alternatieve beleggingen zijn net als beleggingen in de traditionele categorieën (waaronder aandelen) onderhevig aan risico's. Het pensioenfonds belegt voor 10% in hedgefonds (ING Multi Strategies Fund Topaz). Deze belegging is inmiddels afgebouwd.

Operationele risico's (waaronder interne beheersing, IT en integriteitsrisico)

Het operationeel risico is het risico op verlies als resultaat van inadequate of foutieve interne processen, mensen en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Operationele risico's hebben een negatieve impact op een goede uitvoering van de pensioenregeling. Voor deze operationele risico's geldt wel dat een verregaande reductie onevenredig veel inspanning en kosten met zich mee kan brengen. De operationele uitvoering geschiedt door AZL N.V. Deze partij heeft een SAS 70-verklaring (type II). Door het overleggen van deze verklaring toont AZL N.V. aan het pensioenfonds én aan de accountant van het pensioenfonds aan, dat de uitvoering 'in control' is. Het overleggen van de SAS 70-verklaring komt tevens tegemoet aan de Beleidsregel 'Uitbesteding Pensioenfonds' waarin DNB heeft vastgesteld dat een pensioenfonds dat zijn administratie uitbesteedt aan een uitvoerder verantwoordelijk is en blijft voor een juiste administratie.

Uitbesteding en de risico's die hiermee samenhangen

Het bestuur heeft onder behoud van zijn verantwoordelijkheden een aantal werkzaamheden structureel uitbesteed. De uitbesteding van werkzaamheden aan een derde partij heeft tot gevolg dat het bestuur geen directe gezagsverhouding heeft met de personen die bij de derde partij feitelijk en dagelijks zijn belast met de uitvoering van die werkzaamheden. Het bestuur heeft voorts geen rechtstreeks zicht op en voert geen directe controle uit op administratieve processen, zoals uitbetaling van pensioenen, pensioenberekeningen e.d. Daardoor ontbreekt eveneens zicht op de werkelijke uitvoeringskosten. Het bestuur erkent voorts dat aan de uitbesteding het risico is verbonden van discontinuïteit van de dienstverlening door AZL N.V.

Bij alle uitbestedingsactiviteiten conformeert Stichting Pensioenfonds Invista zich volledig aan de regelgeving van DNB op het gebied van uitbesteding. Stichting Pensioenfonds Invista beschikt voor iedere extern uit te voeren activiteit over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan het bij of krachtens artikel 34 van de PW bepaalde. In voorkomende gevallen worden met de uitvoerende organisatie nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverstopping en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). In een SLA worden tenminste ook afspraken vastgelegd

over de administratieve organisatie, de autorisatie en procuratiessystemen en de interne controle van de uitvoerende organisatie. Deze SLA's worden regelmatig via een audit/evaluatie onder de loep genomen door het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista.

Juridische risico's

Een pensioenfonds loopt het risico in rechte aangesproken te worden. Ten einde dit risico te beperken kan het pensioenfonds diverse maatregelen treffen.

Een risico is dat de fondsstukken niet voldoen aan de wettelijke bepalingen. Een tweede risico is dat men als fondsbestuurder in persoon kan worden aangesproken. Een derde risico betreft het niet in voldoende mate vorm geven aan consistent beleid, dit maakt het pensioenfonds kwetsbaar indien het hierop wordt aangesproken. Een vierde risico betreft het niet of onduidelijk communiceren naar partijen. Een vijfde risico betreft aansprakelijkheid door het niet of niet goed uitvoeren door partijen die het pensioenfonds heeft ingehuurd.

Stichting Pensioenfonds Invista heeft ter beperking van deze risico's de navolgende maatregelen genomen:

1. Het pensioenfonds heeft een uitvoeringsorganisatie aangesteld. Deze toetst bij wetwijzigingen de fondsstukken en stelt waarnodig wijzigingen voor aan het Bestuur.
2. Het pensioenfonds heeft een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten.
3. Het pensioenfonds ziet erop toe dat besluitvorming consistent en goed gedocumenteerd plaatsvindt. Deze documentatie zorgt ervoor dat ook derden de inhoud en werking van dit beleid kunnen volgen.
4. Het pensioenfonds werkt volgens een gedetailleerd communicatieplan. Dit communicatieplan bewaakt de wettelijk verplichte communicatiemomenten. Door middel van het planmatig uitvoeren van communicatie, wordt bewaakt dat het pensioenfonds aan de eisen van de wet en consistentie van de uitingen voldoet.
5. Met alle ingehuurde partijen zijn contractuele afspraken gemaakt. Partijen dienen regelmatig te rapporteren over het wel of niet voldoen aan de gemaakte afspraken. Daar waar mogelijk heeft het pensioenfonds activiteiten gescheiden ondergebracht, waardoor er een mechanisme ontstaat van controle van de ene door de ander partij.

Jaarlijks vinden er controles plaats door actuaaris en accountant op de uitvoering door het fonds. Materiële onvolkomenheden worden door hen gerapporteerd.

In het algemeen draagt het bestuur er zorg voor dat zij voldoende kennis en kunde bezit om haar verantwoordelijkheid te kunnen dragen. Een en ander is vastgelegd in het deskundigheidsplan van Stichting Pensioenfonds Invista.

Beheersing van de risico's

In het verslagjaar is aandacht gegeven aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing van risico's. Het bestuur heeft de risico's van Stichting Pensioenfonds Invista geanalyseerd en een beschrijving c.q. analyse van deze risico's opgenomen in de ABTN van Stichting Pensioenfonds Invista.

Voor wat betreft de financiële risico's kan worden opgemerkt dat het bestuur momenteel maandelijks wordt voorzien van managementinformatie m.b.t. de status van de beleggingen.

Minimaal twee keer per jaar wordt de vermogensbeheerder gevraagd direct aan het bestuur verantwoording af te leggen door middel van een presentatie tijdens een bestuursvergadering.

Het bestuur streeft naar een zodanige invulling van haar beleid dat jaarlijks wordt voldaan aan de eisen ten aanzien van de financiële positie en dat dit op de lange termijn leidt tot een zo laag mogelijke en stabiele pensioenpremie. Om dit te bewerkstelligen beschikt het bestuur over de volgende sturingsmiddelen:

- de hoogte van de toekomstige premiebatens;
- de hoogte van de toekomstige toeslagverlening;
- het beleggingsbeleid.

De invloed van deze sturingsmiddelen op de financiële positie van Stichting Pensioenfonds Invista wordt jaarlijks geëvalueerd. Bij deze evaluatie speelt zowel de huidige financiële positie, alsmede de financiële positie van het pensioenfonds in de toekomst, een rol.

Continuïteitsanalyse

Om te toetsen of het beleid op lange termijn tot de gewenste ontwikkeling leidt, voert het pensioenfonds ten minste eens in de drie jaar een continuïteitsanalyse uit. Stichting Pensioenfonds Invista heeft deze continuïteitsanalyse in het verslagjaar laten uitvoeren door Hewitt Associates B.V.

Voor wat betreft de uitbestedingsrisico's kan worden opgemerkt dat het bestuur overleg heeft gevoerd met AZL N.V. over de dienstverlening inclusief de service level agreement.

Om aan de behoefte van het bestuur aan zekerheid en daarmee aan kwaliteitsgaranties tegemoet te komen, heeft AZL N.V. ervoor gekozen om gecertificeerd te worden volgens de richtlijnen van SAS70.

Voor de meeste relevante processen is een beschrijving van de AO/IC opgesteld, die heeft geleid tot een beschrijving van de beheersingsmaatregelen voor de betreffende processen.

Voorts wordt het bestuur door middel van periodieke rapportages van zowel de uitvoeringsorganisatie alsmede van externe adviseurs in staat gesteld de risico's en fonds-situatie goed te monitoren.

Kerkrade, 24 juni 2009

Het bestuur

Oordeel Verantwoordingsorgaan 2008

Oordeel Verantwoordingsorgaan 2008

Inleiding

In het kader van de principes van goed pensioenfondsbestuur heeft het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista met ingang van 1 januari 2008 een Verantwoordingsorgaan ingesteld. In het kader van de genoemde principes, is het verantwoordingsorgaan verzocht om een oordeel te geven over het door het bestuur gevoerde beleid in 2008.

Oordeel Verantwoordingsorgaan over 2008

Met name in het laatste kwartaal van 2008 werd de gehele financiële wereld geconfronteerd met een ongekende kredietcrisis. Het Verantwoordingsorgaan is van oordeel dat het bestuur, mede gelet op deze crisis, haar taken in 2008 naar behoren heeft uitgevoerd. Het verantwoordingsorgaan baseert haar oordeel op de ontvangen jaarrekening en de toelichtingen die de heer R. van de Plasse daarop namens het bestuur heeft gegeven.

Het verantwoordingsorgaan constateert dat ultimo 2008 sprake is van een dekkingstekort en een reservetekort bij Stichting Pensioenfonds Invista. Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista heeft daarom een korte- en lange termijn herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank (DNB).

Het verantwoordingsorgaan heeft kennis genomen van het herstelplan en stelt vast dat het plan is opgesteld conform de parameters van DNB. Het verantwoordingsorgaan heeft ten slotte geconstateerd dat per 1 januari 2009 geen toeslag is verleend door het bestuur.

Voorts constateert het verantwoordingsorgaan dat de certificerende actuaris heeft gerapporteerd dat door Stichting Pensioenfonds Invista is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De certificerende actuaris

heeft geconstateerd dat de technische voorzieningen toereikend zijn vastgesteld.

Tot slot stelt het verantwoordingsorgaan vast dat de externe accountant heeft geoordeeld dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Invista per 31 december 2008 en van het resultaat over 2008 in overeenstemming zijn met boek 2, titel 9, van het Burgerlijk Wetboek. De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven bij de jaarrekening.

Aldus vastgesteld en ondertekend door het verantwoordingsorgaan d.d. 24 juni 2009 te Goes.

Namens deze,

J. Van Geloof
Voorzitter

Reactie van het bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan 2008

Inleiding

In navolging van het verantwoordingsorgaan van Stichting Pensioenfonds Invista (hierna: pensioenfonds) dat op grond van de principes voor goed pensioenfondsbestuur haar oordeel over het door het bestuur van het pensioenfonds gevoerde beleid in 2008 heeft gegeven, geeft het bestuur van het pensioenfonds haar reactie op dit oordeel.

Reactie van het bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft kennis genomen van het oordeel van het verantwoordingsorgaan over haar handelen ten aanzien van de gevolgen van de kredietcrisis op de financiële situatie van het pensioenfonds en het overig gevoerde beleid in 2008. Het bestuur heeft, op grond van dat oordeel, geen aanleiding nader te reageren.

Kerkrade, 24 juni 2009

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista

Jaarrekening

Balans per 31 december

na winstbestemming, in duizenden euro

Activa	2008	2007
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Zakelijke waarden		
Aandelen	18.468	13.287
Vastrentende waarden		
Obligaties	39.283	46.205
Deposito's	4.000	0
	43.283	46.205
	61.751	59.492
Vorderingen en overlopende activa [2]	463	278
Liquide middelen [3]	986	581
	63.200	60.351

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2008	2007
Reserves [4]		
Indexatiereserve	646	884
Bestemmingsreserve SUT	185	0
Algemene reserve	-10.554	7.043
	-9.723	7.927
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [5]	70.266	48.900
Overige technische voorzieningen		
Voorziening affinanciering vroegpensioen [6]	1.789	1.597
Voorziening langdurig zieken [7]	132	0
	1.921	1.597
Kortlopende schulden [8]	667	1.791
Overlopende passiva [9]	69	136
	63.200	60.351

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

in duizenden euro

	2008	2007
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen		
Directe beleggingsopbrengsten[10]	-16	-7
Indirecte beleggingsopbrengsten[11]	1.819	-4.518
Kosten vermogensbeheer[12]	-180	-148
	1.623	-4.673
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers[13]	3.765	4.895
Saldo van overdrachten van rechten[14]	-1.115	-1.658
Pensioenuitkeringen[15]	-215	-167
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen[16]		
Toevoeging pensioenopbouw	-1.910	-3.473
Toevoeging indexering en overige toeslagen	-591	-475
Rentetoevoeging	-2.332	-2.240
Onttrekking voor uitkeringen	231	139
Wijziging marktrente	-17.457	5.683
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	830	1.740
Sterfte	-78	50
Overige mutaties	-59	324
	-21.366	1.748
Mutatie overige technische voorzieningen		
Voorziening affinanciering vroegpensioen[17]	-192	365
Voorziening langdurig zieken[18]	-132	0
	-324	365
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten[19]	-688	-920
Overige baten en lasten[20]	670	434
Saldo van baten en lasten	-17.650	24

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2008	2007
Bestemming van het saldo		
Indexatiereserve	-238	224
Bestemmingsreserve SUT	185	0
Algemene reserve	-17.597	-200
	-17.650	24

Kasstroomoverzicht

in duizenden euro

	2008	2007
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Bijdragen	4.019	4.744
Overgenomen pensioenverplichtingen	72	53
Overige	2	0
	4.093	4.797
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen en afkopen, loonheffing, sociale premies en andere inhoudingen	-207	-167
Overgedragen pensioenverplichtingen	-1.187	-1.712
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.397	-921
Overige	0	-1.157
	-2.791	-3.957
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	-20	41
Verkopen beleggingen	28.514	4.491
	28.494	4.532
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-28.955	-6.118
Kosten vermogensbeheer	-180	-148
	-29.135	-6.266
Mutatie geldmiddelen		
	661	-894
Saldo geldmiddelen 1 januari	325	1.219
Saldo geldmiddelen 31 december	986	325 ^{*)}

*) Inclusief negatief banksaldo depotbank (opgenomen onder de kortlopende schulden).

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaggeving

Op de rechtspersoon is van toepassing het jaarrekening-regime voor grote rechtspersonen. De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Stelselwijziging boekjaar 2007

Met de invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 worden beleggingen en pensioenverplichtingen gewaardeerd tegen actuele waarde. Voor het fonds heeft dit belangrijke gevolgen voor de waardering van de pensioenverplichtingen. Met ingang van boekjaar 2007 vindt waardering plaats met inachtneming van de uitgangspunten van het Financieel Toetsingskader (FTK). Dit betekent de introductie van onder meer andere sterfetafels (met sterftetrend) en het gebruik van de marktrente in plaats van een vaste rekenrente van maximaal 4%. Deze wijziging kwalificeert als een stelselwijziging.

Waardering

Algemene grondslagen

Alle activa en passiva zijn gewaardeerd tegen de kostprijs, tenzij hierna een andere waarderingsgrondslag wordt vermeld. Voor kortlopende vorderingen en schulden wordt de kostprijs geacht een redelijke benadering te zijn van de reële waarde.

Aandelen

Aandelen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde ultimo boekjaar. De koersverschillen worden verantwoord in de staat van baten en lasten.

Obligaties

De obligaties worden tegen de actuele waarde gewaardeerd. De koersverschillen worden verantwoord in de staat van baten en lasten.

Algemene reserve

De jaarlijkse resultaten worden toegevoegd cq onttrokken aan de algemene reserve.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Intrest

Rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank.

Sterfte

AG Prognose tafel 2005-2050 met aanvangstafel 2006-2011 met leeftijdsterugstelling mannen 2 jaar en vrouwen 1 jaar.

Gehuwdheid

Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen wordt ervan uitgegaan dat vóór de pensioendatum een leeftijdsafhankelijk percentage van de deelnemers een partner heeft.

Uitkeringen

De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.

Leeftijden

De leeftijd van de (gewezen) deelnemer, de nabestaande of wees wordt in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld.

Leeftijdsverschil

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3 jaar gesteld (man ouder dan vrouw).

Kosten

In de voorziening pensioenverplichtingen is een excasso-voorziening begrepen van 1% van de netto voorziening.

Voorziening affinanciering vroegpensioen

Deze voorziening is berekend op bovenstaande grondslagen.

Voorziening toekomstige arbeidsongeschiktheid

Deze voorziening is bepaald op twee keer de benodigde risicopremie.

Herverzekering

Gesepareerd beleggingsdepot

Met Nationale Nederlanden Levensverzekering Maatschappij N.V. te Rotterdam is een vermogens- en beheerovereenkomst afgesloten. De gestorte gelden zijn ondergebracht in een gesepareerd beleggingsdepot. De beleggingen geschieden in nominale waarden. De overrente, dat wil zeggen het verschil tussen de op de beleggingen verdiende intrest en de voor de financiering van de pensioenverplichtingen benodigde rekenrente, komt contractueel ten gunste c.q. ten laste van het fonds. Alle beleggingen en de bij het depot horende bankrekening bij de Bank of New York zijn eigendom van Nationale Nederlanden. Het pensioenfonds loopt echter het economisch risico over de beleggingen waar het de waarde en het rendement betreft.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten. De interesten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen op de beleggingsportefeuille;
- valutaverschillen met betrekking tot deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden de kosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

Toelichting op de balans per 31 december

in duizenden euro

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2007	Aankopen/ verstrekkingen	Verkopen/ uitlotingen/ (af)lossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2008
Zakelijke waarden						
Aandelen	13.287	22.015	-8.282	-2.603	-5.949	18.468
Vastrentende waarden						
Obligaties	46.205	2.940	-20.233	750	9.621	39.283
Deposito's	0	4.000	0	0	0	4.000
	46.205	6.940	-20.233	750	9.621	43.283
Totaal belegd vermogen	59.492	28.955	-28.515	-1.853	3.672	61.751

Nadere toelichting beleggingen voor risico pensioenfonds

	2008		2007	
	€	%	€	%
Zakelijke waarden				
Dit betreffen beleggingen in ING-fondsen die beleggen in beursgenoteerde aandelen.				
Beleggingsfondsen	18.468	100,0%	13.287	100,0%
	18.468	100,0%	13.287	100,0%
Vastrentende waarden				
Dit betreffen beleggingen in ING-fondsen die beleggen in beursgenoteerde obligaties.				
Beleggingsfondsen	39.283	100,0%	46.205	100,0%
	39.283	100,0%	46.205	100,0%

	2008	2007
[2]		
Vorderingen en overlopende activa		
Lopende intrest en dividend		
Hieronder is opgenomen de aan het boekjaar toe te rekenen intrest en dividend van:		
Liquide middelen	7	3
Overige vorderingen		
Premies (afrekening)	21	275
Stichting Bedrijfstakpensioenfonds MITT	185	0
Vooruitbetaalde implementatiekosten	118	0
Vordering op Nationale Nederlanden inzake langdurig zieken	132	0
	456	275
Totaal vorderingen en overlopende activa	463	278
[3]		
Liquide middelen		
ING Bank N.V.	928	581
Bank of New York (depotbank)	58	0
	986	581
Totaal activa	63.200	60.351
Passiva		
[4]		
Reserves		
Herwaarderingsreserve		
Stand per 1 januari	0	490
Vrijval ten gunste van de algemene reserve	0	-490
Stand per 31 december	0	0
Reserve overrente		
Stand per 1 januari	0	1.259
Vrijval ten gunste van de algemene reserve	0	-1.259
Stand per 31 december	0	0

	2008	2007
Indexatiereserve		
Stand per 1 januari	884	660
Uit bestemming saldo	-238	224
Stand per 31 december	646	884
Bestemmingsreserve SUT		
Stand per 1 januari	0	0
Uit bestemming saldo	185	0
Stand per 31 december	185	0
Algemene reserve		
Stand per 1 januari	7.043	235
Cumulatief effect stelselwijziging	0	5.259
Vrijval herwaarderingsreserve	0	490
Vrijval reserve overrente	0	1.259
Uit bestemming saldo	-17.597	-200
Stand per 31 december	-10.554	7.043
Totaal reserves	-9.723	7.927

De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt 104,1% (2007 105,0%).
De vereiste dekkingsgraad op basis van de solvabiliteitstoets bedraagt
117,7% (2007 117,5%).
De feitelijke dekkingsgraad is 86,5% (2007 115,7%).

Per 31 december 2008 voldoet het fonds niet aan de wettelijke
normen met betrekking tot vereist eigen vermogen.
Door het bestuur is hiervan melding gemaakt bij de toezichthouder
DNB en er is een korte- en lange termijnherstelplan ingediend.
Hieruit blijkt dat het bestuur verwacht dat, gegeven de uitgangspunten,
binnen de gestelde termijn van vijf jaar (31 december 2013) wordt voldaan
aan de eisen van het minimaal vereist eigen vermogen.
Op het ingediende korte- en langetermijnherstelplan is nog geen reactie van
de DNB ontvangen.

	2008	2007
Technische voorzieningen		
[5] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
De voorziening pensioenverplichtingen per 31 december is als volgt opgebouwd:		
– Deelnemers	46.551	33.314
– Gewezen deelnemers	20.566	14.693
– Pensioengerechtigden	3.149	893
	70.266	48.900
Stand per 1 januari	48.900	55.907
Mutaties		
Cumulatief effect stelselwijziging	0	-5.259
Toevoeging pensioenopbouw	1.910	3.473
Toevoeging indexering en overige toeslagen	591	475
Rentetoevoeging	2.332	2.240
Onttrekking voor uitkeringen	-231	-139
Wijziging marktrente	17.457	-5.683
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-830	-1.740
Sterfte	78	-50
Overige mutaties	59	-324
Stand per 31 december	70.266	48.900
Overige technische voorzieningen		
[6] Voorziening affinanciering vroegpensioenen		
Stand per 1 januari	1.597	1.962
Mutatie t.l.v. / t.g.v. de staat van baten en lasten	192	-365
Stand per 31 december	1.789	1.597
[7] Voorziening langdurig zieken		
Stand per 1 januari	0	0
Mutatie t.l.v. de staat van baten en lasten	132	0
Stand per 31 december	132	0
Totaal overige technische voorzieningen per 31 december	1.921	1.597

	2008	2007
[8]		
	Kortlopende schulden	
	Nationale Nederlanden	1.464
	Bank of New York (depotbank)	256
	Uitkeringsgerechtigden	20
	Sociale lasten	0
	De Nederlandsche Bank	0
	Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	51
	667	1.791
[9]		
	Overlopende passiva	
	Raming accountantskosten	25
	Raming accountantskosten herverzekeraar	18
	Raming actuariskosten	59
	Raming juridische advieskosten	6
	Raming administratiekosten	28
	69	136
	Totaal passiva	
	63.200	60.351

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

In de vorige jaarverslagen vermeldden wij dat er met de Stichting Pensioenfonds DuPont Nederland een verschil van inzicht bestaat over de collectieve waardeoverdracht die heeft plaatsgevonden in 2005. Het komt er op neer dat naar de mening van het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista, het DuPont Pensioenfonds destijds geen volledig afgefinancierde pensioenen heeft overgedragen (waartoe het contractueel wel was verplicht) en dat de betalingen bovendien veel te laat hebben plaatsgevonden. De grootte van het betwiste bedrag is om en nabij € 2 miljoen. In 2007 heeft het bestuur daarover met een vertegenwoordiging van het DuPont Pensioenfonds enkele gesprekken gevoerd. Omdat de laatste partij niet tot een substantiële concessie bereid bleek, zag het bestuur, na langdurig en zorgvuldig overleg met haar juridisch adviseurs, geen andere oplossing dan het DuPont Pensioenfonds voor de rechter te dagen. Deze procedure loopt nog steeds. In dit verslagjaar is nog geen uitspraak gedaan door de rechtbank. Op 10 februari 2009 is er een pleidooi gehouden. De rechtbank verwacht medio 2009 een uitspraak in deze te kunnen doen.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De bestuursleden van Stichting Pensioenfonds Invista ontvangen geen vergoeding.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2008 had de stichting geen personeel in dienst.

Baten en lasten		2008	2007
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds			
[10]	Directe beleggingsopbrengsten		
	Aandelen	0	140
	Obligaties	0	-100
	Banken en deposito's	54	11 ^{*)}
	Verzekeringsmaatschappijen	-38	-58 ^{*)}
	Intrest m.b.t. waardeoverdrachten	-32	0
		-16	-7
[11]	Indirecte beleggingsopbrengsten		
	• Gerealiseerde koersverschillen:		
	– Aandelen	-2.603	140
	– Obligaties	750	-53
		-1.853	87
	• Niet-gerealiseerde koersverschillen:		
	– Aandelen	-5.949	-129
	– Obligaties	9.621	-4.476
		3.672	-4.605
[12]	Kosten vermogensbeheer		
	Beheerloon	-180	-148
		1.623	-4.673
[13]	Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
	• Periodieke premies		
	– Werknemersaandeel	619	611
	– Werkgeversaandeel	3.146	4.284
		3.765	4.895

	2008	2007
De premiebijdragen van werkgever en werknemers bedragen in totaal 21,3% (2007 22,4%) van de loonsom.		
Hiervan komt 17,8% voor rekening van de werkgever en 3,5% voor rekening van de werknemers.		
De kostendekkende, gedempte en feitelijke premies zijn als volgt:		
– Feitelijke premie	3.765	4.895
– Kostendekkende premie	3.589	4.616
– Gedempte kostendekkende premie	3.694	n.v.t.
De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.		
De kostendekkende premie is als volgt samensteld:		
– Actuarieel benodigd	1.872	PM
– Risicopremies overlijden en arbeidsongeschiktheid	217	PM
– Opslag in stand houden vereist vermogen	369	PM
– Opslag voor uitvoeringskosten	705	PM
– Premie toevoeging aan de indexatiereserve	426	PM
	3.589	4.616
De gedempte kostendekkende premie over 2007 is niet berekend daar het het bestuur voor 2007 geen gedempte verdisconteringsvoet heeft vastgesteld		
De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	1.949	n.v.t.
– Risicopremies overlijden en arbeidsongeschiktheid	229	n.v.t.
– Opslag in stand houden vereist vermogen	385	n.v.t.
– Opslag voor uitvoeringskosten	705	n.v.t.
– Premie toevoeging aan de indexatiereserve	426	n.v.t.
	3.694	n.v.t.
Bij de bepaling van de aan het boekjaar toe te rekenen premie is rekening gehouden met verleende premiekortingen en/of premieopslagen.		
[14] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	72	54
Overgedragen pensioenverplichtingen	-1.187	-1.712
	-1.115	-1.658

		2008	2007
[15]	Pensioenuitkeringen		
	• Pensioenen		
	– Ouderdomspensioen	-153	-139
	– Partnerpensioen	-62	0
	– Afkopen	0	-28
		-215	-167
[16]	Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
	Toevoeging pensioenopbouw	-1.910	-3.473
	Toevoeging indexering en overige toeslagen	-591	-475
	Rentetoevoeging	-2.332	-2.240
	Onttrekking voor uitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	231	139
	Wijziging marktrente	-17.457	5.683
	Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	830	1.740
	Sterfte	-78	50
	Overige mutaties	-59	324
		-21.366	1.748
	Mutatie overige technische voorzieningen		
[17]	Mutatie voorziening affinanciering vroegpensioen	-192	365
[18]	Mutatie voorziening langdurig zieken	-132	0
		-324	365
[19]	Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
	Administratiekosten Nationale Nederlanden	-296	-443
	Overige administratiekosten	0	-105
	Accountantskosten	-54	-81
	Actuariskosten	-224	-203
	Advieskosten	-71	-42
	De Nederlandsche Bank	-5	-7
	Vergader- en verblijfkosten	-7	-5
	Overige	-31	-34
		-688	-920

	2008	2007
[20] Overige baten en lasten		
Vrijval oude schulden voorgaande jaren	21	0
Uitdeling overreserves SUT Stichting Bedrijfstakpensioenfonds MITT	185	0
Afboeking oude rekening courantschuld herverzekeraar	332	0
Baat inzake herverzekering risico langdurige zieken	132	0
Resultaat op sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid en invaliditeit	0	434 *)
	670	434
Saldo van baten en lasten	-17.650	24

*)

Presentatie vergelijkend cijfer voorgaand boekjaar aangepast.

	2008	2007
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingsopbrengsten	-785	-6.953
Wijziging rentetermijnstructuur	-17.551	5.683
Kosten	0	-30
Premie	959	1
Sterfte	93	308
Arbeitsongeschiktheid	69	166
Uitkeringen	16	-28
Waardeoverdrachten	-285	28
Mutaties	-17	0
Indexatie	-591	109
Incidentele mutaties voorzieningen	-228	416
Garantiecontract	0	324
Andere oorzaken	670	0
	-17.650	24

Kerkrade, 24 juni 2009

Het bestuur

Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

De dekkingsgraad van Stichting Pensioenfonds Invista is door de gevolgen van de kredietcrisis ultimo 2008 onder de 100% gekomen, te weten 86,5% ultimo december 2008. Aangezien de aanwezige dekkingsgraad ultimo verslagjaar lager is dan de benodigde dekkingsgraad, en tevens lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad van 105%, is er sprake van een reserve- en dekkingstekort. Deze tekorten zijn door Stichting Pensioenfonds Invista onverwijd gemeld aan DNB. Stichting Pensioenfonds Invista heeft gewerkt aan het opstellen van een kortetermijnherstelplan (conform artikel 140 Pensioenwet) op basis van een actuele continuïteitsanalyse. Stichting Pensioenfonds Invista dient een kortetermijnherstelplan op te stellen om aan te geven hoe binnen een periode van 3 jaren weer een dekkingsgraad van minimaal 105% wordt bereikt. Door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is, gelet op de uitzonderlijke economische situatie, eind februari 2009 echter aangekondigd dat deze termijn van 3 jaren is verlengd naar 5 jaren. Stichting Pensioenfonds Invista heeft dit korte termijn herstelplan in concept op 31 maart 2009 bij DNB ingediend. Stichting Pensioenfonds Invista heeft reeds begin 2009 besloten om in het kader van herstel de gedempte rekenrente voor de berekening van de kosten-dekkende premie te verlagen van 4,7% in 2008 naar 4,5% in 2009, alsmede om met ingang van 1 januari 2009 geen toeslagen te verlenen voor zowel actieve deelnemers als inactieve deelnemers.

Aangezien uit de opgestelde continuïteitsanalyse bleek dat bovengenoemde maatregelen Stichting Pensioenfonds Invista onvoldoende herstellend vermogen geeft om uit de situatie van dekkingstekort te komen, heeft het bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista de werkgever op 17 maart 2009 schriftelijk verzocht om een additionele storting van circa € 6 miljoen. De werkgever heeft hierna

op 16 juni 2009 met Stichting Pensioenfonds Invista een overeenkomst gesloten tot betaling van deze additionele storting, waarbij de werkgever (indien noodzakelijk) ultimo de jaren 2011, 2012 en 2013 extra betalingen zal doen ter grootte van maximaal € 2 miljoen per jaar, met als totaalbedrag maximaal € 6 miljoen. Stichting Pensioenfonds Invista heeft hierna het herstelplan aangepast. De werkgever heeft evenwel de verwachting uitgesproken dat ook werknemers hun 'steentje' bijdragen via een verhoging van de werknemerspremie. Het definitieve herstelplan, inclusief de betalingsovereenkomst met de werkgever, is op 17 juni 2009 tijdens een overleg met DNB overhandigd. Er is nog geen reactie van DNB op het ingediende herstelplan ontvangen.

Het herstelplan is gebaseerd op de feitelijke situatie per 31 december 2008. Inmiddels is tot en met maart 2009 de dekkingsgraad verder gedaald als gevolg van negatieve ontwikkelingen op de aandelen- en rentemarkten. Vanaf april valt een lichte stijging waar te nemen. Jaarlijks zal door het bestuur de voortgang van het herstelplan worden geëvalueerd. Het eerstvolgend toetsmoment is 31 december 2009.

Financiering

De financiering is vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst met de werkgever. In het verslagjaar bedroeg de pensioenpremie 21,3% van de pensioengrondslag. Hiervan komt 17,8% voor rekening van de werkgever en 3,5% voor rekening van de werknemer.

Resultaatbestemming

Resultaatverdeling

In de bestuursvergadering van 24 juni 2009 heeft het bestuur besloten het negatieve resultaat over het boekjaar 2008 ad € 17.650.000,- als volgt te verdelen:

	2008
	x € 1.000
Indexatiereserve	-238
Bestemmingsreserve SUT	185
Algemene reserve	-17.597
	<hr/>
	-17.650
	<hr/>

Uitvoering

Administratie

Het vermogensbeheer wordt verzorgd door ING Investment Management te Den Haag. De pensioenadministratie wordt uitgevoerd door Nationale Nederlanden Levensverzekering Maatschappij N.V. te Rotterdam. Nationale Nederlanden heeft een gedeelte van de werkzaamheden uitbesteed aan AZL. De financiële administratie en de jaarverslaggeving is over boekjaar 2008 uitgevoerd door AZL N.V. te Heerlen. De controle van de jaarrekening is uitgevoerd door Ernst & Young Accountants te Rotterdam. De verantwoordelijkheid van de certificering van de voorziening pensioenverplichtingen berust bij Hewitt Associates te Amsterdam, de certificerend actuaaris van het fonds. De actuariële advisering is via Nationale Nederlanden uitbesteed aan AZL te Heerlen.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Invista te Dordrecht is aan Hewitt Associates B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2008.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik onder meer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen zal kunnen nakomen.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuariële Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Met inachtneming van het voorafgaande en het navolgende verklaar ik dat naar mijn overtuiging is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een dekkingstekort. Het pensioenfonds heeft tijdig een herstelplan ingediend en is in afwachting van instemming van De Nederlandsche Bank.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Invista is naar mijn mening onvoldoende, vanwege een dekkingstekort. Daarbij is bepalend de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, in aanmerking nemend het streven inzake toeslagen, zoals aan verzekerden meegedeeld en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

w.g.

Amsterdam, 24 juni 2009

Ir. P.M. Wouda AG
verbonden aan Hewitt Associates B.V.

Aan het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Invista

Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2008 van Stichting Pensioenfonds Invista te Dordrecht bestaande uit de balans per 31 december 2008 en de staat van baten en lasten over 2008 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het

voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de stichting. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de entiteit heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Invista per 31 december 2008 en van het resultaat over 2008 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Rotterdam, 24 juni 2009

Ernst & Young Accountants LLP

drs. M. Verschoor RA